

บทที่ 21

โภชนาญา

ส่วนที่ 1 ข้อความทั่วไป

1. ดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ ๑ ว่า กฎหมายบ่อนีสภาพบังคับ (Sanction) สภาพบังคับนี้ก็คือ โภชนาญาใช้บังคับต่อผู้ที่กระทำความผิดอาญา โภชนาญาที่จะใช้นี้ ต้องเป็นไปตามกฎหมายดังบัญญัติไว้ในมาตรา 2 และมาตรา 3 และการกำหนดโภชนาญาที่จะลงแก่ผู้ที่กระทำความผิดนี้เป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ ศาลนั้นเป็นอำนาจตุลาการ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจอธิบดีโดยของรัฐ และได้กระทำในนามพระปรมາṇīหรือพระมหาเชษฐ์ตรี และการกำหนดโภชนาญาที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องทำเป็นคำพิพากษา (เหตุที่กล่าวเช่นนี้ เพราะต้องพิจารณาถึงสิทธิมนุษยชน ดังที่บัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 10. ว่า ทุกคนมีสิทธิเท่ากันโดยบริบูรณ์ที่จะได้รับการพิจารณา โดยเป็นธรรม และเปิดเผยของศาลที่เป็นอิสระ และปราศจากอคติในการวินิจฉัย สิทธิและหน้าที่ของเข้า และข้อหาว่าเข้ากระทำความผิดอาญา) ในบางครั้ง แม้จะมีการกระทำในลักษณะเดียวกับการลงโภชนาญาที่ได้มีการกระทำโดยอำนาจอื่น ซึ่งไม่ใช่อำนาจตุลาการ การกระทำนั้นไม่เป็นการลงโภชนาญาตามความหมายในทางอาญา เช่น การควบคุมบุคคลอันนับพาลตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 21 ไม่ใช่โภชนาญาตามมาตรา 200 ประมวลกฎหมายอาญา (คำพิพากษาฎีกาที่ 177/2508)

นอกจากหลักสิทธิมนุษยชนดังได้กล่าวมาแล้วว่า การลงโภชนาญาเป็นอำนาจและหน้าที่ของศาลโดยเฉพาะที่จะพิพากษาให้ลงแก่ผู้กระทำความผิดยังมีหลักที่แสดงไว้แจ้งชัดอีก ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 20 มาตรา 21 มาตรา 22 มาตรา 24 มาตรา 28 มาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 35 เป็นต้น

ข้อสังเกต

1. การที่ศาลมีอำนาจลงโภชนาญาผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องผ่านกระบวนการพิจารณาที่ได้บัญญัติไว้ตามกฎหมาย
2. ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31 และมาตรา 32 ซึ่งได้บัญญัติว่า การกระทำบางอย่าง “.....ให้ถือว่ากระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาล” และในมาตรา 33 “.....กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลใด ให้ศาลนั้นมีอำนาจสั่งลงโภชนาญา.....” และในมาตรา 33 (๘)” ให้ลงโภชนาญาคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ.....ในกรณีกำหนดโภชนาญาจำคุกและปรับนั้น

ให้จำคุกได้ไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท”

ในการลงโทษดังกล่าวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในมาตรา 33 นี้ เป็นโทษตามความหมายในประมวลกฎหมายอาญาหรือไม่ ถ้าพิจารณาดูอย่างผิวเผินก็น่าจะเป็นโทษทางอาญา เพราะมี ทั้งจำคุก และปรับ ซึ่งเป็นโทษตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 เพียงแต่ศาลไม่ทำเป็นคำพิพากษาเพียงแต่ทำเป็นคำสั่งก็คงโทษตามมาตรา 33 ได้ แต่เมื่อมาพิจารณาให้ถ่องแท้ การลงโทษของศาลตามมาตรา 33 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ผู้เขียนเห็นว่า มาตรา 33 นั้น เป็นบทกฎหมายที่บัญญัติถึงวิธีการเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาลเท่านั้น มิใช่การลงโทษทางอาญาแต่อย่างใด และโทษตาม มาตรา 33 เริ่มตั้งแต่ไล่ผู้กระทำความผิดออกจากบริเวณศาล จนกระทั่งถึงปรับ และจำคุก ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 มิได้มีโทษໄหลอออกจากบริเวณศาลบัญญัติไว้เลย และในมาตรา 33 ถึงแม้จะมีโทษปรับและจำคุกร่วมอยู่ด้วย ก็น่าจะเป็นเพียงอนุโรมนำเอาโทษทางอาญามาใช้ลงแก่ผู้ที่ก่อความไม่สงบภายในศาลเท่านั้น และเป็นวิธีบังคับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

2. ลงโทษเฉพาะตัวบุคคล กล่าวคือโทษที่ศาลพิพากษาลงไปนั้นจะใช้ลงแก่บุคคลผู้กระทำผิดเป็นคน ๆ ไป ดังที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 ว่า “โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดมีดังนี้....” และในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (1) “สิทธินำคดีอาญามาฟ้องยื่นมาระบบไปโดยความตایของผู้กระทำผิด” และในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 38 ที่ได้บัญญัติไว้โดยแจ้งชัดอีกว่า “โทษให้เป็นอันระงับไปด้วยความตایของ ผู้กระทำความผิด”

ฉะนั้นจากหลักกฎหมายดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าเฉพาะผู้ที่ได้กระทำความผิดเท่านั้น จึงจะต้องรับโทษ ญาติพี่น้องหรือครอบครัว ของผู้กระทำความผิดจะมิได้รับโทษที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำไว้เลย แต่อาจจะกระทบกระเทือนถึงบ้านนั้น เป็นเรื่องความสัมพันธ์ส่วนตัว ระหว่างครอบครัวของผู้กระทำความผิดเอง เช่น ผู้กระทำความผิดเป็นบิดา หัวหน้าครอบครัว ทุกคนภายในครอบครัวก็ได้อาชญาเงินจากหัวหน้าครอบครัวนี้ เมื่อเข้าต้องไปรับโทษอยู่ในเรือนจำ เพราะเขาได้ไปกระทำความผิด ทุกคนในครอบครัวของเขาก็ย่อมต้องเดือดร้อนไปด้วย เป็นต้น

แต่ก็ยังมีความผิดบางอย่าง กฎหมายบัญญัติให้บุคคลต้องรับผิดในการกระทำของผู้อื่น ซึ่งต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติมาตราชั่ง ดวง วัด พ.ศ. 2466 มาตรา 33 ตัวการหรือนายจ้างต้องรับผิดในการกระทำของตัวแทนหรือลูกจ้าง ซึ่งทำการเพื่อประโยชน์ของตัวการหรือนายจ้าง อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินั้น หรือพระราชบัญญัติคุ้มครอง พ.ศ.

2469 มาตรา 105 เจ้าของเรือต้องรับผิดในทางแพ่งในการใช้เบี้ยปรับซึ่งได้ลงโทษนายเรือในความผิดตามพระราชบัญญัตินั้น เจ้าของหรือเจ้าสำนักต้องรับผิด ใช้ค่าปรับที่ได้ลงโทษปรับตัวแทน หรือผู้ปกครองที่นั่น ๆ ซึ่งกระทำการแทนหรือควบคุมดูแลผลประโยชน์ของตน หรือพระราชบัญญัติการเดินเรือ ในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 มาตรา 298 ได้บัญญัติว่า “ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ลบหนีตามตัวไม่ได้ ศาลเมื่อยานาจลงโทษปรับแก่เจ้าของเรือหรือผู้ที่ได้รับใบอนุญาตสำหรับเรือที่มีการกระทำความผิดได้ ตามมาตรา 299 ค่าปรับซึ่งนายเรือ ตันกล ตันหนน หรือลูกเรือถูกปรับ เจ้าของหรือผู้รับใบอนุญาต สำหรับเรือนั้นต้องรับผิดชอบในการชำระด้วย และตามมาตรา 300 เจ้าของแพไม่ต้องรับผิดชอบในการใช้ค่าปรับที่ผู้ควบคุมแพถูกปรับตามพระราชบัญญัตินั้นด้วย เป็นต้น

ส่วนที่ 2 ชนิดของโทษ

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 บัญญัติว่า “โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิด มีดังนี้

- (1) ประหารชีวิต
- (2) จำคุก
- (3) กักขัง
- (4) ปรับ
- (5) รับทรัพย์สิน ”

เมื่อพิจารณาโทษ 5 ประการตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 18 นี้ ผู้เขียนขอแยกลักษณะของโทษออกเป็น 3 ลักษณะคือ

1. โทษที่ลงทางร่างกาย ได้แก่ โทษ ประหารชีวิต
2. โทษซึ่งจำกัดเสรีภาพ ได้แก่ โทษจำคุก กักขัง ซึ่งอาจมีกำหนดระยะเวลา หรือไม่มีกำหนดระยะเวลาที่ได้ เช่น โทษจำคุกตลอดชีวิต ย่อมไม่มีกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน
3. โทษในทางทรัพย์สิน ได้แก่ โทษปรับ และรับทรัพย์สิน

ตอนที่ 1 โทษประหารชีวิต

1. ข้อความทั่วไป

ดังได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า โทษมี 5 ประเภท ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 18 ความหนักเบาของโทษ ก็ถือตามลำดับในมาตรา 18 นี้เช่นกัน จะนับโทษประหารชีวิตย่อมหนักกว่าโทษจำคุก

โภชนาคยกย่องหนักกว่าไทยปรับ เป็นต้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 1185/2501)

แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับไทยประหารชีวิตนั้น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 19 ได้บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษประหารชีวิต ให้อาไปยิงเสียให้ตาย”

ไทยประหารชีวิตเป็นไทยที่หนักที่สุด และศาลจะลงได้ก็ต่อเมื่อมีบันญัติของประมวลกฎหมายอาญา หรือกฎหมายอื่น ได้กำหนดโทษประหารชีวิตลงไว้ในกฎหมายนั้น ๆ เท่านั้น และในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 51 ก็ได้บัญญัติไว้ว่า “ในการเพิ่มโทษให้เพิ่มขึ้นถึงประหารชีวิต

เพราะไทยประหารชีวิตเป็นไทยที่หนักที่สุดในกระบวนการไทยทั้งหมดมาตั้งแต่สมัยโบราณ แล้ว จึงทำให้มีผู้คัดค้านการลงโทษประหารชีวิตมาก แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ก็ยังมีผู้สนับสนุนอยู่บ้าง โดยต่างฝ่ายต่างอ้างเหตุผล ซึ่งน่าคิดอยู่ทั้งสองฝ่าย

ฝ่ายที่สนับสนุนว่าไม่ควรยกเลิกโทษประหารชีวิตให้เหตุผล

1. ขนาดมีโทษประหารชีวิตใช้อยู่ก็ยังมีคดีอุกฉกรรจ์เกิดขึ้นมากมาย ถ้าหากยกเลิกโทษประหารชีวิตแล้ว จะยิ่งทำให้เกิดคดีอุกฉกรรจ์เพิ่มมากขึ้น เพราะทุก ๆ คนย่อมกลัวตายนายด้วยกันทั้งนั้น ทำให้ผู้ที่คิดร้าย เมื่อได้เห็นว่าโทษที่ตนจะได้รับนั้นหนักถึงประหารชีวิตย่อมจะเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิด

2. ผู้กระทำความผิดบางคน หมายความกับการถูกลงโทษประหารชีวิตเท่านั้น เช่นผู้ที่ใจดอดuellism ฆ่าคนโดยวิธีการรุณมาก ฆ่าคนครัวเดียวกันหลายคน ๆ คน เป็นต้น

ส่วนฝ่ายที่เห็นว่าควรยกเลิกโทษประหารชีวิตก็ให้เหตุผลว่า

1. แม้การพิจารณาพิพากษาคดีจะดำเนินการตัดสินของศาลมาแล้วก็ตาม ก็ย่อมเกิดความผิดพลาดได้บ้างตามวิสัยของมนุษย์ เมื่อเกิดการผิดพลาดขึ้นย่อมไม่มีทางแก้ไขได้เลย

2. เป็นการโหดร้ายเกินไปที่มีนุชย์ด้วยกันจะมาฆ่ากันเอง และสมมุติเป็นการแก้แค้นกันเท่านั้น ไม่ได้เป็นไปในทางดั้นดั้น และอบรวมผู้กระทำความผิดเลย

3. ในแห่งของการปราบปรามการกระทำความผิดซึ่งเกรงว่า ถ้ายกเลิกโทษประหารชีวิตเสีย จะทำให้เกิดคดีอุกฉกรรจ์มากขึ้น ย่อมไม่เป็นความจริง เพราะในหลาย ๆ ประเทศก็ยกเลิกโทษนี้ไปแล้ว

ความเห็นของผู้เขียน เห็นว่าไม่ควรยกเลิก โทษประหารชีวิต เพราะ

1. ขวัญของประชาชนในประเทศไทยย่อมดีขึ้น เพราะผู้ที่ประกอบอาชีพโดยสุจริต ก็ยังคิดว่า

ตนเองยังมีภูมิปัญญาคุ้มครองอยู่บ้าง ซึ่งจะทำให้สังคมสงบสุข

2. การพิจารณาคดีของศาลย่อมได้รับการไตร่ตรอง และมีพยานหลักฐานอย่างเพียงพอ จึงได้พิพากษาประหารชีวิตผู้กระทำผิด และเมื่อศาลชั้นต้นได้พิพากษาแล้ว ยังต้องส่งไปยังศาล อุทธรณ์ เพื่อพิจารณาอีกชั้นหนึ่ง

3. ผู้รักษาภูมิปัญญาเสียงต่ออันตรายน้อยลง เพราะถ้าหากไม่มีโภคประหารชีวิต ผู้ร้ายอาจจะ ต่อสู้และฆ่าเจ้าพนักงานถึงแก่ความตายได้ในขณะที่เข้าจับกุมผู้กระทำความผิด เมื่อมีโภคประหาร ชีวิต ผู้กระทำความผิดก็ยอมเกิดความเกรงกลัว ไม่กล้าฆ่าผู้อื่นตาย

2. วิธีการลงโทษประหารชีวิต

ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 19 ว่า “ผู้ใดต้องโทษประหารชีวิตให้อา ไปยังเสียให้ตาย” ซึ่งเป็นการกำหนดไว้โดยแจ้งชัดว่าการประหารชีวิตจะต้องเอาไปยิงเท่านั้น จะ นำไปใช้หรืออื่น ๆ นอกจากยิงไม่ได้

3. อัตราในการลดโทษประหารชีวิต

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 52 บัญญัติว่า

“ในการลดโทษประหารชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการลดมาตราส่วนโทษหรือลดโทษที่จะลง ให้ลด ดังต่อไปนี้

- (1) ถ้าจะลดหนึ่งในสามให้ลดเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิต
- (2) ถ้าจะลดกึ่งหนึ่ง ให้ลดเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือโทษจำคุก ตั้งแต่สิบห้าปี ถึง ห้าสิบปี”

“ลดมาตราส่วนโทษ” หมายความถึงลดจากอัตราโทษที่กูญามากกำหนดไว้ ส่วน

“ลดโทษที่จะลง” หมายความถึงศาลได้พิพากษางลงโทษประหารชีวิตแล้ว และศาลลดโทษ ประหารชีวิตที่จะลงไว้หนึ่น

ตอนที่ 2 โทษจำคุก

1. ข้อความเบื้องต้น

โทษจำคุกเป็นโทษอันดับสองรองลงมาจากโทษประหารชีวิต ดังที่บัญญัติไว้ในประมวล กฎหมายอาญา โทษจำคุกเป็นโทษที่จำกัดเสรีภาพ กล่าวคือ เมื่อศาลได้พิพากษาให้จำคุกจำเลย ก็ต้องส่งตัวจำเลยเข้าไปคุกขังไว้ในเรือนจำ ซึ่งอาจมีกำหนดเวลาหรือไม่มีกำหนดเวลา เช่น มีกำหนด เวลา 10 ปี หรือจำคุกตลอดชีวิต

2. อ่านใจในการกำหนดโทษจำคุก

ศาลเป็นผู้กำหนดโทษจำคุก กล่าวคือศาลมีอำนาจในการใช้คุณพินิจที่จะกำหนดโทษจำคุก ไว้ในคดีพิพากษาตามความเหมาะสม และความร้ายแรงแห่งการกระทำ ซึ่งก็ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น กฎหมายกำหนดอัตราโทษไว้ให้จำคุกตั้งแต่ 5 เดือน ถึง 10 ปี ศาลย่อม มีอำนาจใช้คุณพินิจในการกำหนดโทษในระหว่าง 5 เดือน ถึง 10 ปี จะลงโทษน้อยกว่า 5 เดือน ไม่ได้ หรือลงมากกว่า 10 ปีก็ไม่ได้เช่นกัน และถ้ากฎหมายกำหนดทั้งโทษจำคุกและปรับด้วย นั้น ถ้าศาลเห็นสมควรจะลงแต่โทษจำคุกก็ได้ (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 20) กล่าวคือกฎหมาย ให้ศาลมีอำนาจเต็มที่จะใช้คุณพินิจในการเลือกกำหนดโทษใด เพื่อลองแก้ผู้กระทำความผิด เว้นแต่ กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น เช่น กำหนดให้ลงโทษทั้งจำคุก และปรับ จะลงโทษจำคุกสถานเดียวตามกฎหมายมาตรา 20 ไม่ได้ ตัวอย่าง ตามพระราชบัญญัติการพนัน บัญญัติไว้ให้ลงโทษ ทั้งจำคุกและปรับ จะลงโทษจำคุกอย่างเดียวไม่ได้ แต่ถ้าโทษจำคุกนั้นไม่เกิน 3 เดือน จะยกโทษ จำคุกเสียตามมาตรา 55 ก็ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1974/2494)

3. การคำนวณระยะเวลาจำคุก

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 21 “ได้กำหนดไว้สำหรับคำนวณระยะเวลาการจำคุกว่าจะ เริ่มนับเมื่อใด และจะสิ้นสุดลงเมื่อใด โดยบัญญัติไว้ว่า

“ในการคำนวณระยะเวลาจำคุก ให้นับวันเริ่นจำคุกจนคำนวนเข้าด้วย และให้นับเป็นหนึ่งวัน เต็มโดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนชั่วโมง

ตั้งระยะเวลาที่คำนวนนั้นกำหนดเป็นเดือน ให้นับสามสิบวันเป็นหนึ่งเดือน ถ้ากำหนดเป็นปี ให้คำนวนตามปีปฏิทินในราชการ

เมื่อผู้ต้องคulpipakyaถูกจับกุมกำหนดแล้ว ให้ปล่อยตัวในวันต่อจากวันที่ครบกำหนด”

จากบทบัญญัติของกฎหมายจะเห็นได้ว่า การกำหนดโทษจำคุกกฎหมายกำหนดเป็นวัน เดือน ปี มีได้กำหนดเป็นชั่วโมง ดังคำในกฎหมายใช้คำว่า “.....ให้นับเป็นหนึ่งวันเต็มโดยไม่ต้องคำนึง ถึงจำนวนชั่วโมง.....” และจำนวนวันในแต่ละเดือน ก็นับสามสิบวันเป็นหนึ่งเดือนทุกเดือน ไม่ ถือตามเดือนปฏิทิน ซึ่งแตกต่างไปจากการนับระยะเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 159 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าระยะเวลาเป็นสักดาห์ก็ได้ เดือนหรือปีก็ได้ ท่านให้คำนวน ตามปฏิทินในราชการ.....” จะนับในการเพิ่มโทษ หรือนับโทษหลายกระทงรวมกัน เมื่อร่วมจาก กำหนดโทษที่เป็นวันหรือเดือนแล้ว ไม่ควรเปลี่ยนเป็นปี แทนจำนวนวันหรือเดือนเดิม เพราะ

จะทำให้กำหนดโทษเปลี่ยนแปลงไปจากที่กฎหมายบัญญัติให้นับ 30 วันเป็น 1 เดือน ซึ่งเป็นผลร้ายแก่ผู้ถูกจำคุก (คำพิพากษาฎีกาที่ 1522/2501) ในทำนองเดียวกันการลดโทษจากที่กำหนดเป็นปีก็จะต้องคำนวนเศษของปี เป็นเดือนและวัน ซึ่งไม่เป็นผลร้ายแก่ผู้ถูกจำคุกเมื่อการเพิ่มโทษ เช่น ศาลลงโทษจำคุก 9 เดือน เพิ่มโทษหนึ่งในสาม เป็นจำคุก 12 เดือน ซึ่งถ้าคิดวันตามจำนวนเดือนก็เท่ากับ 360 วัน แต่ถ้าเปลี่ยนเป็นโทษจำคุก 1 ปี ก็จะกลایเป็นว่าถูกลงโทษจำคุก 365 วัน หรือ 366 วัน ซึ่งเป็นไปตามปฏิทินราชการ ย่อมเป็นผลร้ายแก่ผู้ถูกจำคุก

การคำนวนระยะเวลาจำคุกให้เริ่มนับหนึ่งตั้งแต่วันแรกที่ต้องจำคุก ซึ่งต่างกับการนับระยะเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 158 ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าระยะเวลาหนึ่งเป็นวันก็ต้องคำนวณให้ครบกำหนดให้ไปสักวันก็ต้องคำนวณให้ครบกำหนดแล้ว ในวันสักจากวันที่ครบกำหนด เช่น ครบกำหนดวันที่ 2 มกราคม จะต้องปล่อยตัววันที่ 3 มกราคม เป็นต้น

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา (มาตรา 21)

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 21 วรรค 2 เป็นบทบัญญัติการคำนวนระยะเวลาจำคุก เท่านั้น ไม่เกี่ยวกับอายุความร้องทุกข์หรือฟ้องร้อง (คำพิพากษาฎีกาที่ 198-199/2508)

4. การเริ่มระยะเวลาลงโทษจำคุก

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 22 บัญญัติว่า

“โทษจำคุก ให้เริ่มต้นนี้ค่าพิพากษา แต่ถ้าผู้ต้องค่าพิพากษาถูกคุณชักก่อนศาลมีพิพากษาให้ทักษัณวันที่ถูกคุณชักก่อนจากกระบวนการจัดการเวลาจำคุกตามค่าพิพากษาเว้นแต่ค่าพิพากษานั้นจะกล่าวไว้เป็นอย่างอื่น

ในการณ์ที่ค่าพิพากษากล่าวไว้เป็นอย่างอื่น โทษจำคุกตามค่าพิพากษานี้รวมจำนวนวันที่คุณชักก่อนศาลมีพิพากษาในคดีเรื่องนั้นเข้าด้วยกันแล้วต้องไม่เกินอัตราโทษขั้นสูงของกฎหมายที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่ได้กระทำลงนั้น ทั้งนี้ไม่เป็นการกระทบกระเทือนกับบัญญัติในมาตรา 91”

จะเห็นได้ว่าตามบทบัญญัติของกฎหมาย ให้เริ่มจำคุกตั้งแต่วันมีค่าพิพากษา เมื่อเริ่มลงโทษจำคุกในวันใด ก็เริ่มนับระยะเวลาของโทษจำคุกตั้งแต่วันนั้น (มาตรา 21) ในกรณีนี้เป็นกรณีที่

ผู้ถูกลงโทษยังมีได้ถูกควบคุมหรือขังอยู่ ถ้าเขายังคงควบคุมหรือขังอยู่ก่อนแล้ว ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่าจะเริ่มลงโทษจำคุกตั้งแต่วันใด เพราะเมื่อเขาได้ถูกขังอยู่ก่อนแล้ว เมื่อนั้นวันเริ่มลงโทษตั้งแต่วันมีคำพิพากษา ก็อาจจะกล่าวเป็นการขังเกินกว่ากำหนดก็ได้

บทกฎหมายในมาตรา 22 นี้เป็นหลักที่ว่าไปของ การเริ่มนับระยะเวลา และนอกจากนั้นก็ได้บัญญัติข้อยกเว้นไว้ด้วย ดังนี้

4.1 ให้เริ่มนับโทษจำคุก ตั้งแต่วันมีคำพิพากษา

4.2 ให้หักจำนวนวันที่ผู้ต้องคำพิพากษาถูกควบคุมขังมาก่อนคำพิพากษา ออกจากระยะเวลาที่กำหนดให้จำคุกตามคำพิพากษา

4.3 ศาลเมื่ออำนวยยกเว้นเป็นอย่างอื่นได้ โดยกล่าวไว้ในคำพิพากษา

4.1 ให้เริ่มนับโทษจำคุกตั้งแต่วันมีคำพิพากษา

ปัญหาจึงมีว่า “วันมีคำพิพากษา” หมายถึงวันใด? วันมีคำพิพากษาหมายถึงวันที่ศาลได้อ่านคำพิพากษาโดยเปิดเผยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 182 และมาตรา 188 ซึ่งบัญญัติให้คำพิพากษา หรือคำสั่งมีผลตั้งแต่วันที่ได้อ่านในศาลโดยเปิดเผยเป็นตนไป คำพิพากษานี้ไม่จำต้องเป็นคำพิพากษาถึงที่สุด เพราะอาจจะมีการอุทธรณ์หรือฎีกาได้ แต่ถ้ามีการอุทธรณ์หรือฎีกามีการจำคุกไปในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา ได้เลยที่เดียว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 74 เว้นแต่ศาลมจะเห็นสมควรปล่อยชั่วคราวระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดก็ได้

4.2 ให้หักจำนวนวันที่ผู้ต้องคำพิพากษาถูกควบคุมขังมาก่อนคำพิพากษาออกจากระยะเวลาที่กำหนดให้จำคุกตามคำพิพากษา คำว่า “คุมขัง” ตามบทนิยามมาตรา 1 (2) หมายความว่า คุมตัวควบคุม ขัง กักขังหรือจำคุก ซึ่งมีความหมายใช้สำหรับความผิด ตามมาตรา 190 และ 204 แห่งประมวลกฎหมายอาญา แต่การคุมขังในมาตรา 22 นี้ หมายถึง การควบคุม หรือขังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (21) และ (2) (22) กล่าวคือ

มาตรา 2 (21) “ควบคุม” หมายความถึงการควบคุม หรือกักขังผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ในระหว่าง สืบสวนและสอบสวน

มาตรา 2 (22) “ขัง” หมายความถึงการกักขังจำเลย หรือผู้ต้องหาโดยศาล

จะนั่นวันคุมขังที่จะหักออกจากโทษจำคุกตามคำพิพากษานี้ ต้องเป็นวันที่ถูกคุมขังก่อนคำพิพากษา เพราะถ้าเป็นการคุมขังภายหลังคำพิพากษาแล้วก็เป็นโทษจำคุกตามคำพิพากษานั้นไม่มี

กรณีที่จะต้องหัก เช่น วันที่ถูกควบคุมระหว่างถูกจับ เพราะหลบหนีเรือนจำที่ต้องโทษจำคุกไปจนกวันนั้นมาหักออกจากกำหนดโทษเดิมไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 239/2484)

4.3 ศาลนี้อำนาจยกเว้นเป็นอย่างอื่นได้โดยกล่าวไว้ในคำพิพากษา ในกรณีนี้ หมายความว่า ห้ามให้เป็นไปตามหลักใน 4.1 และ 4.2 ศาลจะต้องกำหนดไว้ในคำพิพากษา เช่น พิพากษาให้เริ่มโทษจำคุกจำเลยในคดีที่พิพากษานี้ต่อจากโทษจำคุกในคดีก่อน เป็นต้น แต่การที่ศาลจะยกเว้นให้นับตั้งแต่วันอื่น นอกจากรัตน์ที่มีคำพิพากษานี้ได้เพียงเดือน ศาลจะต้องคำนึงถึงสภาพการคุณชั้งด้วย เช่น จำเลยมีประวัติตัวตลอดมา จนกระทั่งถึงวันที่ศาลมีคำพิพากษา ศาลจะกำหนดให้นับโทษจำคุกตั้งแต่วันฟ้อง ย้อนไม่ได้

ส่วนการไม่หักจำนวนวันที่ถูกคุมชั้งมาก่อนคำพิพากษานี้ ศาลจะกำหนดไว้ในคำพิพากษาได้ แต่ในมาตรา 22 วรรค 2 ได้กำหนดหลักไว้ว่าต้องไม่ถึงกับเป็นผลให้ผู้ต้องโทษจำคุกต้องจำคุกเกินกำหนดอัตราโทษขั้นสูงของกฎหมายที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น เช่น โทษขั้นสูงในกฎหมายกำหนดให้จำคุกไม่เกิน 4 ปี ศาลได้พิพากษางลงโทษจำคุก 3 ปี 6 เดือน จำเลยต้องคุมชั้งมาก่อนศาลมีคำพิพากษา 7 เดือน ศาลจะไม่ให้หักวันต้องคุมชั้งก่อนศาลมีคำพิพากษาก็ได้ แต่เมื่อโทษจำคุกตามคำพิพากษา 3 ปี 6 เดือน จะไม่ให้หักทั้ง 7 เดือนไม่ได้ ต้องยอมให้หักได้ 1 เดือน “ไม่ให้หักได้เพียง 6 เดือนเท่านั้น ซึ่งเมื่อร่วมกับโทษตามคำพิพากษาแล้วก็เท่ากัน 4 ปี ตามกำหนดโทษขั้นสูงที่กฎหมายกำหนดไว้

และในตอนท้ายของมาตรา 22 วรรค 2 นี้ “ได้มีข้อความต่ออีกว่า “ทั้งนี้ไม่เป็นการกระทบกระเทือนบนบัญญัติในมาตรา 91” ซึ่งหมายความว่า ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดหลายกระทง เมื่อร่วมโทษทุกกระทงจะไม่หักวันต้องคุมชั้งมาก่อนมีคำพิพากษาก็ได้ แต่ถ้าไม่หักแล้วจะเป็นผลให้จำเลยต้องโทษรวมกัน วันที่ต้องคุมชั้งมาก่อนนั้นเกินกว่า 50 ปีไม่ได้

ตัวอย่างคำพิพากษารวบรวม (มาตรา 22)

การนับโทษต่อจากคดีเรื่องก่อนต้องปรากម្មว่า ศาลได้พิพากษางลงโทษในคดีเรื่องก่อนแล้ว ก่อนพิพากษาคดีเรื่องหลังนี้ (คำพิพากษารวบรวมที่ 1330/2500)

จำเลยต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตในคดีหลังแล้ว ศาลไม่นับโทษต่อจากคดีก่อนได้ (คำพิพากษารวบรวมที่ 856/2501)

การขอให้นับโทษต่อจากคดีเรื่องอื่น โจทก์ต้องแจ้งให้ชัดเจนว่า ดำเนินคดีไปแล้วประการใด ประกอบด้วยหลักฐาน ไม่ใช่ข้อที่ศาลรู้เรื่อง (คำพิพากษารวบรวมที่ 1094/2501)

การนับโภชต์จากคดีหนึ่ง เป็นอำนาจศาลที่ลงโทษจำคุกในคดีหนึ่ง ๆ เริ่มนับแต่วันใด ได้ตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 51/2503)

การที่จำเลยถูกควบคุมในข้อหาประพฤติดนเป็นบุคคลอันธพาลตามประกาศคณะปฏิวัติ แต่ไม่ถูกควบคุมในคดีที่ศาลมีอำนาจนั้น จะนำมาหักวันที่ถูกควบคุมไม่ได้ เพราะกรณีไม่เข้าประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 22 เป็นเรื่องระหว่างเจ้าพนักงานกับจำเลย (คำพิพากษาฎีกาที่ 966/2504)

การที่จำเลยถูกคุมขังหรือฝากขังในคดีนี้ก่อนคดีที่ข้อให้นับโภชต่อไม่ใช่เป็นเรื่องสำคัญ เมื่อศาลมีอำนาจคดีอื่นแล้ว ก็ย่อมนับโภชต์จากคดีที่พิพากษาแล้วนั้นได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 62-63/2505)

การนับโภชจำเลยตั้งแต่เมื่อได้นับเป็นคุลพินิจของศาล การจะให้นับโภชต์จากคดีเรื่องอื่นหรือไม่เป็นคุลพินิจของศาลเช่นเดียวกัน หากปรากฏว่าจำเลยได้รับโทษจำคุกในคดีอื่นตลอดชีวิตอยู่แล้ว โดยปกติไม่มีเหตุพิเศษ ศาลไม่นับโภชต่อให้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 281/2505)

เมื่อได้ความชัด ว่าจำเลยถูกควบคุม 30 วัน ฐานเป็นบุคคลอันธพาลนั้นก็เนื่องจากถูกกล่าวหาว่ากระทำการด้วยกฎหมาย เช่น สักทรัพย์ หรือรับของโจร เป็นต้น ก็ชอบที่จะหักวันที่ถูกคุมขังฐาน เป็นบุคคลอันธพาลนั้น ออกจากกำหนดโภชตามคำพิพากษาให้จำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 22 (คำพิพากษาฎีกาที่ 213/2508)

เมื่อสืบพยานโจทก์เสร็จแล้ว โจทก์ยื่นคำร้องขอให้นับโภชต์จากคดีอื่น ศาลเพียงแต่ส่งสำเนาให้จำเลยมิได้สอบถามว่าเป็นจริงหรือไม่ เมื่อโจทก์มิได้สืบให้ปรากฏตามคำร้องนั้น แม้โจทก์จะยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ขอให้นับโภชต่ออีก แต่เมื่อจำเลยรับสำเนาคำร้องแล้วมิได้แจ้งแต่อย่างใด ดังนี้จะนับโภชต่อให้มีได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 782/2511)

การที่จะนับโภชจำคุกจำเลยต่อ กับโภชในคดีอื่นหรือไม่นั้น เป็นคุลพินิจของศาล จำเลยต้องโภชจำคุกตลอดชีวิตฐานผ่านคนตาย และได้รับการอภัยโภช จนเหลือ 10 ปี ระหว่างที่ยังรับโภชอยู่นั้น จำเลยมิได้รับการอภัยโภช 20 ปี ศาลเห็นสมควรไม่นับโภชคดีหลังต่อจากโภชในคดีก่อนได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 726/2513)

โจทก์ขอให้นับโภชของจำเลยในคดีนี้ ต่อจากโภชของจำเลยในคดีอื่นไว้แล้ว แต่ปรากฏว่าในคดีอื่นนั้น จำเลยปฏิเสธ โดยมีจำเลยบางคนรับสารภาพ ศาลมิจึงมีคำสั่งจำหน่ายคดีโดยให้โจทก์แยกฟ้องจำเลยมาใหม่ โดยมิได้ร้องขอให้นับโภชจำเลยในคดีนี้ต่อจากโภชในคดีที่ฟ้องใหม่ ศาลย่อมพิพากษานับโภชต่อให้มีได้ เพราะเกินคำขอ (คำพิพากษาฎีกาที่ 812/2514)

โจทก์ฟ้องจำเลยเป็นคดีอาญาสองคดี และขอให้นับโภชจำเลยในคดีที่สอง ต่อจากคดีแรก

ศาลชั้นต้นยกฟ้องทั้งสองคดี ศาลอุทธรณ์พิพากษาลงโทษจำเลยในคดีที่สอง แต่มิได้นับโทษจำเลย ต่อ เพราะจำเลยยังไม่ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษในคดีแรก ต่อมาศาลอุทธรณ์พิพากษาลงโทษจำเลย ในคดีที่สอง ต่อจากคดีแรก ดังนี้ศาลมีฎีกาสั่งให้นับโทษต่อให้ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1408/2516)

โจทก์ฟ้องขอให้นับโทษจำเลยที่ 1 ต่อจากคดีดำที่ 353/2513 ศาลพิพากษาลงโทษจำเลย ทั้งสาม แต่ไม่นับโทษจำเลยที่ 1 ต่อจากคดีดังกล่าว เพราะคดีดังกล่าวยังมิได้พิพากษา ศาลอุทธรณ์ พิพากษายกฟ้อง โจทก์ฎีกานำให้ลงโทษจำเลยทั้งสามและนับโทษจำเลยที่ 1 ต่อจากคดีดังกล่าวอีก โดยอ้างว่าคดีดังกล่าวเป็นคดีเดียวกันที่ 1021/2513 และคดีธงที่สุดแล้ว แต่มิได้แสดงรายละเอียดว่า ศาลพิจารณาเกี่ยวกับจำเลยที่ 1 อย่างไร สำหรับไม้อ้างประกอนเช่นนี้ ไม่ใช่หน้าที่ศาลจะค้นคว้า หาข้อเท็จจริงอันเป็นผลร้ายแก่จำเลยที่ 1 จึงไม่ชอบที่จะนับโทษต่อให้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2154/2516)

จำเลยถูกคุมขังตามหมายของศาลในคดีนี้ตลอดมา จนกระทั่งศาลมีฎีกา แม้ระหว่างนั้น จำเลยต้องคำพิพากษาให้จำคุกในอีกคดีหนึ่ง ศาลก็ต้องหักวันคุมขังในคดีนี้ให้จำเลยถึงวันที่ ศาลมีฎีกา ไม่ใช่หักให้แต่วันที่จำเลยต้องโทษจำคุกในคดีหนึ่ง

ศาลอุทธรณ์คิดหักวันต้องคุมขังน้อยกว่าที่เป็นจริง แม้จำเลยจะมิได้ฎีกา ศาลมีฎีกาคิดหักให้ถูกต้องได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2271/2516)

แม้คดีที่โจทก์ขอให้นับโทษต่อ ศาลจะพิพากษาลงโทษจำคุกตลอดชีวิตแล้ว ศาลก็อาจสั่ง ให้นับโทษจำเลยต่อจากโทษในคดีนั้นได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2229/2517)

ศาลมีฎีกา แต่ไม่นับโทษต่อจากคดีอีกเรื่องหนึ่ง เพราะคดีนั้นยังไม่มีคำพิพากษาลงโทษ ต่อมาชั้นฎีกากล่าวอ้างว่าศาลพิพากษาแล้ว จำเลยไม่ได้แย่งอย่างใด ศาลมีฎีกาฟัง เป็นความจริงและนับโทษต่อให้ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 88/2520)

คำสั่งของคณะกรรมการปกรองแผ่นดินฉบับที่ 22 ลงวันที่ 13 ตุลาคม 2519 ให้อ่าน佳 พนักงานฝ่ายปกรองและตำรวจนครบาลผู้เป็นภัยต่อสังคมเพื่อบรرمและสอบสวนคดีที่ถูกต้อง ข้อหาด้วย จึงต้องถือเป็นวันที่ถูกคุมขังและหักให้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 22 (คำพิพากษา ฎีกาที่ 757/2521)

ตอนที่ 3 โทษกักขัง

โทษกักขัง ซึ่งบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 (3) นี้ แต่เดิมในประมวลกฎหมายลักษณะอาญา มิได้บัญญัติไว้ และเป็นที่น่าสังเกตแม้ในประมวลกฎหมายอาญาเองทั้งในภาค 2 และภาค 3 ซึ่งบัญญัติถึงความผิดและโทษไว้ก็มิได้กำหนดโทษกักขังไว้ด้วย ทั้งความผิด

อื่น ๆ ตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ ก็มีได้กำหนดโทษกักขังไว้เมื่อ/non โทษจำคุกหรือโทษปรับเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตามในภายภาคหน้าอาจมีพระราชบัญญัติอื่นกำหนดโทษกักขังไว้สำหรับความผิดตามพระราชบัญญัตินั้น ๆ ก็ได้

โทษกักขังตามมาตรา 18 (3) นี้ มีเช่นโทษกักขัง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 111 (2) มาตรา 258 และมาตรา 300 แต่เป็นโทษที่ใช้สำหรับเปลี่ยนจากโทษจำคุกระยะสั้น ไม่เกิน 3 เดือน มาเป็นกักขังได้ไม่เกิน 3 เดือน ตามมาตรา 23 หรือกักขังแทนค่าปรับ แต่ไม่เกินสองปี ตามมาตรา 30 หรือกรณีบังคับการรับทรัพย์สิน ตามมาตรา 37 แต่ไม่เกิน 1 ปี หรือการกักขังในการณ์ไม่ยอมทำทันทีบน หรือหาประกันไม่ได้ตามมาตรา 46 แต่ไม่เกิน 6 เดือน เป็นต้น

ส่วนการเปลี่ยนโทษจำคุกหรือกักกันเด็กและเยาวชนเป็นกักขัง ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 มาตรา 31 (1) ซึ่งกำหนดวิธีการและหลักเกณฑ์ตามกฎหมายระหว่างอาจแตกต่างไปจากโทษกักขัง ตามประมวลกฎหมายอาญาที่ก็ได้

เจตนาที่มุ่งของการกักขัง ก็เพื่อที่จะมิให้ผู้ต้องโทษถูกตราหน้า หรือถูกเหยียดหมายว่าเคยต้องโทษจำคุกมาแล้ว

เงื่อนไขในการเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นกักขัง

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 23 ได้บัญญัติว่า

“ผู้ได้กระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน ตัวไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ ศาลมีพิพากษาให้ลงโทษกักขังไม่เกินสามเดือนแทนโทษจำคุกนั้นก็ได้”

ตามบทบัญญัติในมาตรา 23 นี้ วางหลักเกณฑ์ได้ดังนี้

1. ต้องเป็นกรณีที่บุคคลกระทำความผิด ซึ่งมีโทษจำคุก
2. โทษจำคุกตาม 1. ศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน
3. ไม่ปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน เว้นแต่โทษจำคุกสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ
4. ศาลมีพิพากษาให้ลงโทษกักขังไม่เกิน 3 เดือน แทนโทษจำคุกได้
 1. ต้องเป็นกรณีที่บุคคลกระทำความผิด ซึ่งมีโทษจำคุก

ความผิดที่มีโทษจำคุกนี้จะมีโทษปรับ หรือโทษรับทรัพย์สิน รวมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม ก็

ถังเข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 23 นี้ เช่นกัน แต่ข้อสำคัญโภชจำคุกนี้จะต้องเป็นโภชจำคุกที่มีกำหนดระยะเวลา เช่น 5 ปี 3 ปี เป็นต้น มิใช่ความผิดที่มีโภชประหารชีวิต หรือโภชจำคุกตลอดชีวิต หรือมีโภชประับเพียงสถานเดียว ซึ่งถ้าเป็นความผิดที่มีโภชประหารชีวิต หรือโภชจำคุกตลอดชีวิต หรือมีโภชประับเพียงสถานเดียว ศาลจะใช้โภชกักขังตามมาตรา 23 นี้ไม่ได้ เช่นการกักขังแทนค่าปรับ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 มาตรา 30 กดิ หรือการกักขังในเรื่องรับทรัพย์สินตามมาตรา 37 (3) กดิ มิใช่โภชกักขังตามมาตรา 18 (3) นี้

จะนี้นจึงต้องระมัดระวังในการพิจารณาเรื่องการกักขังแทนค่าปรับกับโภชรับทรัพย์สินมาทดแทนกับโภชกักขังแทนโภชจำคุกตามมาตรา 23 นี้

2. โภชจำคุกตาม 1. ศาลจะลงโภชจำคุกไม่เกิน 3 เดือน

หมายความว่า โภชที่ศาลมลงจริง ๆ หรือโภชสุทธิที่จำเลยจะได้รับจริงตามคำพิพากษาไม่ว่าจะมีการลดโภชหรือไม่ก็ตาม ถ้าจำเลยจะต้องได้รับโภชจริงไม่เกินสามเดือน ศาลจะลงโภชกักขังแทนโภชจำคุกที่ได้ เช่น ศาลพิพากษาลงโภชจำคุก 6 เดือน แต่มีเหตุอันควรประณีตโภชให้กึ่งหนึ่ง เช่นนี้ ศาลจะลงโภชกักขังแทนโภชจำคุกที่ได้ เพราะโภชที่จำเลยจะได้รับจริงไม่เกิน 3 เดือน ถ้าศาลให้ลงโภชจำคุกเกินกว่า 3 เดือน ศาลจะใช้โภชกักขังแทนโภชจำคุกไม่ได้

3. ไม่ปรากฏว่าได้รับโภชจำคุกมาก่อน เว้นแต่โภชจำคุกสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโภช

หมายความว่า ผู้ที่ศาลจะให้กักขังแทนโภชจำคุกตาม 1 และ 2 นั้น จะต้องไม่ปรากฏว่าผู้นี้เคยต้องโภชจำคุกมาก่อนในความผิดใด เว้นแต่เคยได้รับโภชจำคุกมาแล้ว แต่เป็นโภชที่เกิดจากการกระทำความผิดโดยประมาท หรือความผิดลหุโภช

โภชจำคุกซึ่งมิใช่เกิดจากการกระทำความผิดโดยประมาท หรือความผิดลหุโภชนี้ กว่าหมายมิได้จำกัดว่าเคยได้รับโภชจำคุกนั้นมากน้อยเพียงใด และพันโภชจำคุกนั้นนานาสักเท่าไร จะนั้นแม้จะได้รับโภชจำคุกมาเพียงเล็กน้อยและพันโภชนานาสักเท่าไรก็ตาม แม้ในคดีความผิดครั้งหลังนี้ ศาลจะลงโภชจำคุกเพียงไม่เกิน 3 เดือน ศาลก็จะใช้ลงโภชกักขังแทนโภชจำคุก ตามมาตรา 23 นี้ไม่ได้ แต่ในทำนองกลับกัน ถ้าผู้กระทำความผิดเคยต้องโภชจำคุก เพราะได้กระทำความผิดโดยประมาทมาสัก 3 ปี และเพิ่งพันโภชตั้งกล่าวมาเพียง 6 เดือน และได้มาระทำความผิดอีก ศาลลงโภชจำคุก 3 เดือน ศาลก็ยังมีอำนาจพิพากษาให้ลงโภชกักขังแทนโภชจำคุกตามมาตรา 23 นี้ได้

4. ศาลจะพิพากษายให้ลงโทษกักขังไม่เกิน 3 เดือนแทนโทษจำคุกก็ได้

หมายความว่า ศาลลงโทษจำคุกเท่าได้ (ต้องไม่เกิน 3 เดือน) ก็ต้องพิพากษาลงโทษกักขังเท่านั้น เช่น ศาลมีพิพากษาลงโทษจำคุก 2 เดือน ถ้าจะลงโทษกักขังแทนโทษจำคุกก็ต้อง 2 เดือน เช่นกัน

คำว่า “ก็ได้” ในตอนต้นของมาตรา 23 นี้ ให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจว่า พฤติการณ์ของ จำเลยในคดีใดสมควรลงโทษกักขังแทนโทษจำคุก หรือศาลมีปลงโทษกักขังแทนโทษจำคุกก็ได้

สถานที่กักขัง

ตามลำดับโทษในมาตรา 18 โทษกักขังนั้นเบากว่าโทษจำคุก แม้โทษกักขังจะเป็นโทษ จำกัดเสรีภาพในร่างกายก็จริง แต่สถานที่กักขังต้องมีใช้เรื่องจำ ตั้งได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 24 ดังนี้

“ผู้ใดต้องโทษกักขัง ให้กักตัวไว้ในสถานที่กักขังซึ่งกำหนดไว้อันนี้ใช้เรื่องจำ

ถ้าคดีที่เป็นการสมควร จะสั่งในคดีพิพากษาให้กักขังผู้กระทำความผิดไว้ในที่อาศัยของ ผู้นั้นเองหรือของผู้อื่นที่บินยอนรับผู้นั้นไว้ หรือสถานที่อื่นที่อาจกักขังได้ เพื่อให้เหมาะสมกับประเภท หรือสภาพของผู้ถูกกักขังก็ได้”

ฉะนั้นสถานที่กักขังจึงมีดังนี้

1. ตามมาตรา 24 วรรคแรก “สถานที่กักขัง ซึ่งกำหนดไว้อันนี้ใช้เรื่องจำ” กล่าวคือห้าม กักขังไว้ในเรือนจำ ซึ่งเท่ากับเป็นหลักประกันได้ว่าผู้ต้องโทษกักขังจะมิได้อยู่ร่วมกับผู้ต้องจำคุก

ในระยะแรก ๆ กล่าวคือ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2500 เป็นต้นมาจน กระทรวงยุติธรรม และกระทรวงมหาดไทย จึงตกลงกันว่า การกักขังผู้ต้องโทษกักขังตามประมวลกฎหมายอาญาให้ กักขังไว้ที่สถานีตำรวจนครบาลที่อยู่ในเขตของศาลนั้น ๆ เพราะจะกักขังในเรือนจำไม่ได้ ต่อมาวันที่ 12 พฤษภาคม 2506 จึงได้มีพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขัง ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2506 ออกมาใช้บังคับ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 80 ตอนที่ 109 ลงวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2506 โดยมีเหตุผลว่า

“เนื่องจากกฎหมายอาญาได้บัญญัติว่า ผู้ใดต้องโทษกักขัง ให้กักตัวไว้ในสถานที่กักขังอัน มีใช้เรื่องจำ และผู้ต้องโทษกักขังจะต้องทำงานตามระเบียบข้อบังคับ และวินัยของสถานที่กักขัง จึงสมควรออกพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2506 ออกใช้บังคับ”

ในพระราชบัญญัติดังกล่าว มาตรา 3 ให้คำนิยาม “ผู้ต้องขัง” หมายความว่าผู้ที่ถูกกักขังตามหมายกักขังของศาล และมาตรา 4 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีอำนาจกำหนดสถานที่กักขังและประเทบทองสถานที่กักขัง โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ต่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2506 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย อาศัย อำนาจตามความในมาตรา 4 ดังกล่าวได้ออกคำสั่งที่ 1857/2506 เรื่องกำหนดสถานที่กักขังว่า “ให้สถานีตำรวจนครบาลจังหวัด สถานีตำรวจนครบาลที่ตั้งอยู่ในเขตบริเวณกรุงเทพมหานคร สถานที่ควบคุมตำรวจนครบาลที่ตั้งอยู่ในเขตบริเวณกรุงเทพมหานครและชนบุรี เป็นสถานที่กักขัง สำหรับกักขังผู้ต้องขังตามประมวลกฎหมายอาญาต่อไป”

และในมาตรา 5 ให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์ มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่และให้มีอำนาจออกระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการกักขังส่งไปให้กรมตำรวจนำเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ สรุปได้ว่าการกักขังไว้ที่สถานีตำรวจน้ำมีจ้าต้องระบุไว้ในคำพิพากษา

2. ตามมาตรา 24 วรรค 2 “ถ้าศาลเห็นสมควรจะสั่งในคำพิพากษาให้กักขังผู้กระทำความผิดไว้ในที่อาศัยของผู้อื่นเอง หรือของผู้อื่นที่ยินยอมรับผู้นั้นไว้สถานที่อื่นที่อาจกักขังได้ เพื่อให้เหมาะสมกับประเทบทรือสภาพของผู้ถูกกักขังก็ได้”

จะเห็นได้ว่า ถ้าศาลเห็นสมควรตามความเหมาะสมสมกับประเทบทรือสภาพของผู้ถูกกักขัง ศาลก็จะสั่งในคำพิพากษาให้กักขังผู้กระทำความผิดไว้ในสถานที่ใดสถานที่ที่นั่ง ดังนี้

1. กักขังไว้ในสถานที่อยู่อาศัยของผู้นั้นเอง
2. กักขังไว้ในสถานที่อยู่อาศัยของผู้อื่นที่ยินยอมรับผู้นั้นไว้
3. สถานที่อื่นที่อาจกักขังได้

สิทธิและหน้าที่ของผู้ต้องโทษกักขัง

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ผู้ต้องโทษกักขังอาจถูกกักขังในสถานที่ต่างกัน กล่าวคือ

1. กักขังไว้ที่สถานีตำรวจน้ำ กับสถานที่อื่นที่อาจกักขังได้ และ
2. กักขังไว้ในสถานที่อยู่อาศัยของผู้ต้องโทษกักขังเอง หรือสถานที่อยู่อาศัยของผู้อื่นที่ยอมรับด้วยว่ากักขัง

ซึ่งสิทธิและหน้าที่ของผู้ต้องโทษกักขังใน 2 สถานที่นี้ ย่อมแตกต่างกัน ดังมีบัญญัติไว้ในมาตรา 25 และมาตรา 26

1. กักขังไว้ยังสถานที่ซึ่งกำหนดตามความในมาตรา 25 “ได้บัญญัติไว้ดังนี้

“ผู้ต้องโทษกักขังในสถานที่ซึ่งกำหนด จะได้รับการเลี้ยงดูจากสถานที่นั้น แต่ภายใต้ข้อบังคับของสถานที่ ผู้ต้องโทษกักขังมีสิทธิที่จะรับอาหารจากภายนอกโดยค่าใช้จ่ายของตนเอง ใช้เสื้อผ้าของตนเอง ได้รับการเยี่ยมอย่างน้อยวันละหนึ่งชั่วโมง และรับและส่งจดหมายได้”

ผู้ต้องโทษกักขังจะต้องทำงานตามระเบียบข้อบังคับและวันยี่ ถ้าผู้ต้องโทษกักขังประพฤติจะทำงานอย่างอื่นก็ให้ออนุญาตให้เลือกทำได้ตามประเภทงานที่ตนสมัคร แต่ต้องไม่ขัดต่อระเบียบข้อบังคับ วันยี่ หรือความปลดปล่อยของสถานที่นั้น”

1.1 จะเห็นได้ว่า สิทธิของผู้ต้องโทษกักขัง มีดังนี้

- 1.1.1 ได้รับการเลี้ยงดูจากสถานที่นั้น แต่ต้องอยู่ภายใต้ข้อบังคับของสถานที่นั้นด้วย
- 1.1.2 มีสิทธิรับอาหารจากภายนอก โดยเสียค่าใช้จ่ายของตนเอง
- 1.1.3 มีสิทธิใช้เสื้อผ้าของตนเอง
- 1.1.4 มีสิทธิได้รับการเยี่ยมอย่างน้อยวันละหนึ่งชั่วโมง
- 1.1.5 มีสิทธิรับและส่งจดหมายได้

1.2 หน้าที่ของผู้ต้องโทษกักขัง (มาตรา 25 วรรค 2)

- 1.2.1 ผู้ต้องโทษกักขัง ต้องทำงานตามระเบียบ ข้อบังคับ และวินัยของสถานที่กักขัง
- 1.2.2 ถ้าประพฤติจะทำงานอื่นก็อนุญาตให้เลือกทำได้ตามประเภทของงานที่ผู้ต้องขังสมัครใจ แต่ต้องไม่ขัดต่อระเบียบ ข้อบังคับ วินัย หรือความปลดปล่อย ของสถานที่กักขังนั้น

2. กักขังไว้ในสถานที่อยู่อาศัยของผู้นั้นเอง หรือสถานที่อยู่อาศัยของผู้อื่นที่ยินยอมรับผู้ต้องกักขังไว้ มาตรา 26 บัญญัติว่า

“ถ้าผู้ต้องโทษกักขังถูกกักขังในที่อยู่อาศัยของผู้นั้นเอง หรือของผู้อื่นที่ยินยอมรับผู้นั้นไว้ ผู้ต้องโทษกักขังนั้นมีสิทธิที่จะดำเนินการในวิชาชีพหรืออาชีพของตนในสถานที่ดังกล่าวได้ ในกรณีศกจะกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ต้องโทษกักขังปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใดหรือไม่ก็ได้ แล้วแต่ศกจะเห็นสมควร”

จะเห็นได้ว่าผู้ต้องโทษกักขังซึ่งกักขังไว้ในสถานที่อยู่อาศัยของตนเองหรือของผู้อื่นมีสิทธิและโอกาสเด่นพากแรก กล่าวคือ “ไม่ต้องอยู่ภายใต้ข้อบังคับของสถานที่กักขัง แต่ศกอาจกำหนดเงื่อนไขให้ปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใด หรือไม่ก็ได้ แล้วแต่ศกจะเห็นสมควร

การเปลี่ยนโทษกักขังเป็นโทษจำคุก

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 27 บัญญัติว่า

“ถ้าในระหว่างที่ผู้ต้องโทษกักขังได้รับโทษกักขังอยู่ ความประภูมิแก่ศาลเอง หรือประภูมิแก่ศาลตามคำແດลงของพนักงานอัยการ หรือผู้ควบคุมคุกและสถานที่กักขังว่า

- (1) ผู้ต้องโทษกักขังฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับหรือวินัยของสถานที่กักขัง
- (2) ผู้ต้องโทษกักขังไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด หรือ
- (3) ผู้ต้องโทษกักขังต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก

ศาลอาจเปลี่ยนโทษกักขังเป็นโทษจำคุกนี้กำหนดเวลาตามที่ศาลเห็นสมควรแต่ต้องไม่เกินกำหนดเวลาของโทษกักขังที่ผู้ต้องกักขังจะได้รับต่อไป”

ฉะนั้นเมื่อประภูมิว่าผู้ต้องโทษกักขังได้กระทำการใดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 27 นี้ ศาลอาจเปลี่ยนโทษกักขังเป็นโทษจำคุก มีกำหนดเวลาตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินกว่ากำหนดเวลาของโทษกักขังที่ผู้นั้นจะได้รับต่อไป เช่น ศาลงลงโทษกักขัง 60 วัน แต่มีอีกขั้งไปได้ 20 วัน ผู้ต้องโทษกักขังได้ฝ่าฝืนระเบียบของสถานที่กักขัง เมื่อความประภูมิแก่ศาล ศาลมีอำนาจเปลี่ยนโทษกักขังเป็นโทษจำคุกได้โดยไม่เกินกว่ากำหนดเวลาของโทษกักขังที่ผู้นั้นจะได้รับต่อไป ตามตัวอย่างนี้ก็จะต้องจำคุกอีกได้ไม่เกิน 40 วัน (จะน้อยกว่า 40 วันก็ได้)

ตอนที่ 4 โภยปรับ

1. ข้อความทั่วไป

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 28 บัญญัติว่า

“ผู้ใดต้องโภยปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในค่าพิพากษาต่อศาล”

โภยปรับเป็นโทษในทางทรัพย์สิน ซึ่งผู้ต้องค้ำพิพากษาจะต้องนำเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในค่าพิพากษามาชำระต่อศาล การกำหนดจำนวนค่าปรับที่จะต้องชำระนั้น ศาลเป็นผู้กำหนดภายในขอบเขตตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย และความผิดนั้น

2. การชำระค่าปรับ

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 “ได้บัญญัติว่า

“ผู้ใดต้องโภยปรับ และไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือมีคนนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ แต่ถ้าศาลเห็นเหตุอันควร สั่งให้ผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกัน หรือจะสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับ ไปพลงก่อนก็ได้”

ความในวรรคสองของมาตรา 24 นี้ให้นำมาใช้บังคับแก่การกักขังแทนค่าปรับ”

จะเห็นได้ว่าเมื่อศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับแก่ผู้กระทำการผิดคนใดแล้ว ผู้นั้นจะต้องนำเงินมาชำระค่าปรับภายในสามสิบวัน นับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา ถ้าผู้นั้นไม่นำเงินมาชำระก็จะต้องถูกยึดทรัพย์สินของนายกอตตลาด เพื่อนำเงินมาใช้ค่าปรับ หรืออาจจะถูกกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งตามมาตรา 30 บัญญัติให้ถืออัตรา 20 บาทต่อหนึ่งวัน แต่ถ้าศาลมีเหตุควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลงก่อนก็ได้

3. วิธีดำเนินการในกรณีกักขังแทนค่าปรับ

การกักขังแทนค่าปรับ ประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดไว้ดังนี้

3.1 การกักขังแทนค่าปรับย่อมกักขังได้เฉพาะสถานที่ที่กำหนดไว้สำหรับการกักขัง ศาลจะกักขังผู้ต้องโภยปรับไว้ในที่อยู่อาศัยของผู้นั้นเอง หรือของผู้อื่นที่ยินยอมรับผู้นั้นไว้ หรือสถานที่อื่นที่อาจกักขังได้ ย่อมไม่ได้ เพราะตามความในวรค 2 ของมาตรา 29 “ได้บัญญัติไว้ให้นำความในวรคสองของมาตรา 24 มาใช้บังคับแก่การกักขังแทนค่าปรับ”

3.2 ในกรณีกักขังแทนค่าปรับให้ถืออัตราที่สิบบาทต่อหนึ่งวัน และไม่ว่าในการนี้ความผิดกระหงเดียวหรือหลายกระหง ห้ามกักขังเกินกำหนดหนึ่งปี เว้นแต่ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ปรับ

ตั้งแต่สองหมื่นบาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปี แต่ไม่เกินสองปีก็ได้ (มาตรา 30 วรรคแรก)

3.3 การคำนวนระยะเวลา ให้นับวันเริ่มกักขังแทนค่าปรับรวมเข้าด้วย และให้นับเป็นหนึ่งวันเต็ม โดยไม่จำกัดจำนวนวันซ้ำมอง (มาตรา 30 วรรคสอง)

3.4 ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับถูกคุมขังก่อนศาลพิพากษา ให้หักจำนวนวันที่ถูกคุมขังนั้นออกจากจำนวนเงินค่าปรับ โดยถืออัตรา 20 บาทต่อหนึ่งวัน เว้นแต่ผู้นี้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษทั้งจำคุกและปรับ ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าจะต้องหักจำนวนวันที่ถูกคุมขังออกจากเวลาจำคุกตามมาตรา 22 ก็ให้หักออกจากเสียก่อน เหลือเท่าใดจึงให้หักออกจากเงินค่าปรับ (มาตรา 30 วรรค 3) ทั้งนี้เพราะกฎหมายมุ่งถึงประโยชน์แก่ผู้ต้องคำพิพากษา เพราะโทษจำคุกเป็นโทษที่หนัก จึงให้หักวันที่ถูกคุมขังก่อนศาลพิพากษาออกจากโทษจำคุก

3.5 เมื่อผู้ต้องโทษปรับถูกกักขังแทนค่าปรับครบกำหนดแล้ว ให้ปล่อยตัวในวันถัดจากวันที่ครบกำหนด ถ้านำเงินค่าปรับมาชำระครบแล้วให้ปล่อยตัวไปทันที (มาตรา 30 วรรคท้าย)

4. การปรับเรียงตัวผู้กระทำความผิด

มาตรา 31 ได้บัญญัติว่า “ในการนี้ที่ศาลมีอำนาจพิพากษาให้ปรับผู้กระทำความผิดทابยกัน ในความผิดเดียวกัน ในการนี้เดียวกัน ให้ค่าลดลงโทษปรับเรียงตามรายตัวบุคคล”

หมายความว่า ศาลมีอำนาจพิพากษาให้จำเลยในคดีเดียวกันช่วยกันเสียค่าปรับ หรือให้รับผิดร่วมกันในการชำระค่าปรับไม่ได้ ทั้งนี้ต้องถือตามหลัก Individualisation of punishment กล่าวคือ การลงโทษผู้กระทำความผิดจะต้องเหมาะสมกับบุคคลผู้กระทำความผิดเป็นคน ๆ ไป มิใช่ความผิดฐานเดียวกันต้องลงโทษเท่ากัน เช่น ปรับเรียงตัวผู้กระทำความผิดตามจำนวนลิตรของสุราที่เป็นวัสดุแห่งการกระทำความผิด ไม่ปรับรวมกัน (คำพิพากษาริบกที่ 1339/2506) เป็นต้น

5. การชำระค่าปรับในอัตราอย่างสูง

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 79 บัญญัติว่า “ในคดีที่ไม่โทษปรับสถานเดียว ถ้าผู้ที่ต้องหาว่ากระทำความผิด นำค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดนั้นมาชำระก่อนที่ศาลเริ่มต้นดินพยานให้คดีนี้เป็นอันระงับไป”

หมายความว่า เมื่อผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดได้นำเงินค่าปรับในอัตราอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นมาชำระต่อศาล ศาลมีอำนาจรับไว้ และจะดำเนินคดีอาญาต่อไปไม่ได้ผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องรับสารภาพว่าได้กระทำความผิดนั้นหรือไม่ เพียงแต่นำเงินค่าปรับในอัตรา

อย่างสูงมาชำรุดดีนั้นก็เป็นอันระงับไป ตามที่มาตรา 79 ได้กำหนดไว้.

๘. การยกโทษปรับ

มาตรา 20 ได้กำหนดว่า “บรรดาความผิดที่กฎหมายกำหนดให้ลงโทษทั้งจำคุกและปรับ ด้วยนั้น ถ้าคาดเห็นสมควรลงโทษแต่จำคุกก็ได้” ซึ่งก็หมายความว่ายกโทษปรับไป ไม่ต้องลงโทษ แก่ผู้กระทำความผิด

ตอนที่ ๕ โทษรับทรัพย์สิน

๑. ข้อความทั่วไป

โทษรับทรัพย์สิน เป็นโทษลักษณะที่ ๕ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 18 และโทษรับทรัพย์สินนี้ นอกจากบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา (ตั้งแต่มาตรา 32 ถึงมาตรา 37) แล้ว ยังมีบัญญัติไว้ใน พระราชบัญญัติอื่นที่มีโทษทางอาญาด้วย

การรับทรัพย์สินนั้นกฎหมายได้บัญญัติเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิด มิให้ผู้กระทำความผิดได้รับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด หรืออาจรับทรัพย์สินที่บุคคลมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด การรับทรัพย์สินอาจเป็นการรับโดยเด็ดขาด หรือรับโดยอยู่ในดุลพินิจของศาลก็ได้

๒. การรับทรัพย์สินโดยกฎหมายอื่น

ตามบทบัญญัติในมาตรา 33 ซึ่งใช้ร้อยคำว่า

“นอกจากค่าจะนี้อ่านจริบตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ด้วยเฉพาะแล้ว…….” แสดงว่ามีกฎหมายอื่นบัญญัติเอาไว้โดยมีหลักเกณฑ์และเหตุผลอกเหนือไปจากหลักทั่ว ๆ ไปในประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติอื่นซึ่งบัญญัติให้รับทรัพย์สินได้นั้นต้องเป็นไปตามบทบัญญัตินั้น ๆ โดยเฉพาะว่าให้รับอะไรและรับเท่าใด เช่น

พระราชบัญญัติคุกกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 32 “เรือนชินได้ ๆ ระหว่างบรรทุกไม่เกิน 250 ตัน รถ เกวียน ยานพาหนะ ที่บ ภาระน้ำอื่นได้หากใช้ในการย้าย ถอน ซ่อนเร้น หรือขนของที่ยังไม่ได้เสียภาษี หรือที่ต้องจำกัดหรือต้องห้ามให้รับเสียทั้งสิ้น และถ้ามีของอื่นรวมอยู่ในสิ่งเหล่านั้นด้วย ก็ให้รับเสียด้วย” ต่อมาฉบับที่ 8 พ.ศ. 2480 มาตรา 13 ยกเว้นไม่รับอาคญาต ฉะนั้นรถยนต์ที่ใช้ขนของที่หลบหนีภาษีเข้ามาแล้ว ต้องรับ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1260/2512) รถยนต์ที่นำของหนีภาษีเข้ามาหลายอย่าง ศาสริบรายเดตโดยไม่จำกัดว่าของที่นำเข้ามาราคาเท่าใด (คำพิพากษาฎีกาที่ 562/2508) แต่จะรับของคนอื่นที่ไม่รู้เห็นเป็นใจด้วยไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 562/2508, 464/2509) และมิได้หมายความถึงรถยนต์ที่ใช้ยกอกรของหนีภาษี ซึ่งเป็นความผิดตามมาตรา 27 ทว ไม่ใช่ทรัพย์ที่ต้องรับตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติคุกกากร (คำพิพากษาฎีกาที่ 1260/2512) เป็นต้น

พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 74 บรรดาไม้หรือของป่าอันได้มาหรือมีไว้เนื่องจาก การกระทำผิดต่อพระราชบัญญัตินี้ให้รับเสียทั้งสิ้น ต่อมามีฉบับที่ 4 พ.ศ. 2503 มาตรา 18 มาตรา 74 ทวิ บัญญัติให้บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะ หรือเครื่องจักรกลใดๆ ซึ่งบุคคล ได้ใช้ในการกระทำความผิดหรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดตามมาตรา 11 มาตรา 48 มาตรา 54 หรือมาตรา 49 ให้รับเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีสูญเสียอย่างไรตามคำพิพากษาหรือไม่ ไม้หรือของป่ามีความหมายตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ ไม้ขังกลางบางส่วนเป็นไม้ ที่เคยใช้ปลูกเรือนมา ก่อนไม่น้อยกว่า 2 ปี ไม่มีล้อเป็นไม้ประดับตามพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2503 มาตรา 4 ศาลไม่รับ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1009/2507) ศาลรับไม้ประดับที่มีไว้เก็บจ้างวน โดยไม่รับอนุญาต เพราะมีไม้เนื้องจากกระทำการทำความผิด (คำพิพากษาฎีกาที่ 1745/2497, 1150/2507)

พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 มาตรา 10 ทรัพย์สินพนันกันซึ่งจับได้ในวงการเล่น อันขัดต่อบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรืออัจฉริยะอันความในกฎหมาย หรือใบอนุญาต ให้รับเสียทั้งสิ้น เว้นแต่ทรัพย์สินซึ่งมิได้เลือกพนัน เครื่องมือที่ใช้ในการเล่นนั้นให้ถ้วนจ่ายรับได้ตามกฎหมาย สักชั้นอาญา..... ฉบับนี้ห้ามความจริงพระราชบัญญัติการพนัน ว่า บัญญัติให้รับทรัพย์สินพนัน ซึ่งจับได้ในวงการเล่นนี้ มีความมุ่งหมายเฉพาะให้รับโดยเด็ดขาด ล้วนเครื่องมือที่รับได้เนื่องจาก เกี่ยวกับเดิมพัน เช่น ลูกเต๋า ไพ่ ซึ่งเป็นเครื่องมือเดิมพันโดยสภาพแล้ว สิ่งที่ใช้เป็นอุปกรณ์การเล่น เช่น เม็ดมะขาม เสือกที่ใช้บุ้งเล่นการพนันโดยเฉพาะคลิรับด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 366/2490) แม้จะใช้ตัวเกียงจุดให้แสงสว่างในการเล่นเพื่อสมสิบก์กลางนาในเวลากลางคืน เพื่อเล่นได้จนตั้ง หรือสะดาวกัน คือไม่ใช่เครื่องมือที่จะรับได้ ตามมาตรา 10 (คำพิพากษาฎีกาที่ 1542/2508) ถ้าเจ้าของทรัพย์ สินไม่รู้ไม่เห็นในการกระทำการผิดย้อมขอคืนได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1002/2503)

พระราชบัญญัติป้องกันการค้ากำไรเกินควร พ.ศ. 2490 มาตรา 29 ข้อซึ่งห้ามการค้ากำไร เกินควรซึ่งเกี่ยวเนื่องกับความผิดให้รับเสีย เป็นการรับโดยเด็ดขาด แต่หมายถึงเฉพาะสิ่งของที่ห้าม ค้ากำไรเกินควร ไม่หมายถึงเงินที่หากของควบคุมได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 180/2493) หรือพระราชบัญญัติ การค้าข้าว พ.ศ. 2489 มาตรา 21 ให้รับข้าว ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับความผิด ไม่หมายความถึงข้าวที่ได้รับอนุญาต ให้ค้าแล้ว แต่ไม่ได้ลงบัญชีรายงานประจำวัน (คำพิพากษาฎีกาที่ 491/2510, 1396/2511) ข้าวที่ นำออกนอกเขตควบคุมคลิบทั้งข้าวและกระสอบตามมาตรา 21 ทวิ (คำพิพากษาฎีกาที่ 94/2511) เป็นต้น

3. การรับโดยเด็ดขาด

ตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 และมาตรา 34 ซึ่งได้บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 32 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินใดนี่กูหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ได้ทำหรือมีไว้เป็นความผิดให้รับเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าเป็นของผู้กระทำการผิด และนี่ผู้ถูกลงโทษตามค่าพิพากษาหรือไม่”

มาตรา 34 บัญญัติไว้ว่า “บรรดาทรัพย์สิน

(1) ซึ่งได้ให้ตามความในมาตรา 143 มาตรา 144 มาตรา 149 มาตรา 150 มาตรา 167

มาตรา 201 มาตรา 202 หรือ

(2) ซึ่งได้ให้เพื่อจุงใจบุคคลให้กระทำการผิด หรือเพื่อเป็นรางวัลในการที่บุคคลได้กระทำการผิดให้รับเสียทั้งสิ้น เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้อื่นซึ่นได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำการผิด”

จะเห็นได้ว่าตามบทบัญญัตินี้ บังคับให้ศาลมีทรัพย์สินที่ระบุไว้โดยไม่อุปนัยในดุลพินิจ พูดง่าย ๆ ก็คือศาลมีอำนาจไม่ได้ แม้ทั้งสองมาตรานี้จะบังคับให้ศาลมีทรัพย์สินแต่ก็ยังมีข้อแตกต่างกันอยู่ กล่าวคือ มาตรา 32 รับตามสภาพของทรัพย์สินโดยไม่จำต้องคำนึงถึงเจ้าของทรัพย์สิน ไม่ทรัพย์สินเป็นของผู้ได้ก่อตัวรับทั้งสิ้น เช่น แม้ผู้นี้จะมิได้เป็นของเจ้าของ แต่ได้เป็นของกลางมาในคดีด้วย ผู้นี้จำนวนนี้ศาลมีอำนาจรับ (คاضิพากษาฎีกาที่ 2132/2499)

ถ้าได้ความว่าเป็นทรัพย์สินที่ต้องรับตามมาตรานี้แล้ว ศาลมิ่งจำต้องคำนึงว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคاضิพากษาหรือไม่ แม้ศาลจะพิพากษายกฟ้อง เพราะเหตุใดเหตุหนึ่ง ก็ยังต้องรับ (คاضิพากษาฎีกาที่ 1827/2492)

ส่วนมาตรา 34 เป็นสภาพของการกระทำการผิด โดยใช้ทรัพย์สินเป็นส่วนประกอบของความผิด จะนั่นถ้าเจ้าของผู้อื่นมาใช้โดยเจ้าของนั้นมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วย ศาลมีอำนาจรับไม่ได้

ตามท้ายคำที่บัญญัติไว้ในมาตรา 32

ทรัพย์สินที่ทำหรือมีไว้เป็นความผิด หมายถึงการทำหรือมีไว้เป็นความผิดในตัวของตัวเอง ไม่ใช่เป็นความผิดเพราะเหตุอื่น เช่น ไม่ได้รับอนุญาตหรือมีอยู่เกินกว่าที่อนุญาต ไม่ใช่เป็นความผิดในตัวเอง แต่การมีเงินตราปลอมตามมาตรา 240 เป็นสิ่งที่มีไว้เป็นความผิด หรือการมีเอกสาร偽ในครอบครองก็เป็นความผิด เป็นต้น

ส่วนทรัพย์สินตามมาตรา 34 (1) เป็นทรัพย์ที่ได้ใช้หรือได้มาในการกระทำการผิดต่อตำแหน่งหน้าที่การงาน มีลักษณะเช่นเดียวกันกับมาตรา 33 (1) และ (2) ส่วนทรัพย์สินตามมาตรา 34 (2) อาจเป็นทรัพย์สินที่ใช้กระทำการผิดโดยเป็นค่าจ้างในการใช้บุคคลตามมาตรา 84 สำหรับการให้รางวัล เพราะได้กระทำการผิดแล้วนั้น เป็นกรณีที่บัญญัติขึ้นโดยเฉพาะ แต่ข้อแตกต่างระหว่างทรัพย์สินตามมาตรา 33 และมาตรา 34 นี้ อยู่ที่ถ้าเป็นทรัพย์สินตามมาตรา 34 ศาลมีอำนาจรับสมอ แต่ในมาตรา 33 อยู่ในดุลพินิจของศาล

4. การรับโดยใช้คุลพินิจ

กรณีได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 ดังนี้

“ในการรับทรัพย์สิน นอกจากศาลงนี้อ่านรับตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้รับทรัพย์สินดังต่อไปนี้อีกด้วย คือ

(1) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือ

(2) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้นำโดยได้กระทำความผิด

เงื่อนเด่นทรัพย์สินเหล่านี้เป็นทรัพย์สินของผู้อื่น ซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด”

คำว่า “นอกจากศาลมีอำนาจรับตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมีอำนาจรับทรัพย์สินดังต่อไปนี้ได้อีกด้วย” มีความหมายเพียงได้ ก่อนอื่นต้องพิจารณาใน มาตรา 17 ซึ่งบัญญัติ ว่า “บกบัญญัติในภาค 1 แห่งประมวลกฎหมายกฎหมายนี้ ให้ใช้ในการณีแห่งความผิดตามกฎหมายอันด้วย เงื่อนเด่นกฎหมายนั้นๆ จะได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” ย่อมเป็นที่เข้าใจได้ว่า ถ้าพระราชบัญญัติ อื่นใดมิได้บัญญัติเรื่องการรับทรัพย์สินไว้เลย มาตรา 17 ก็ให้นามาตรา 33 นี้ รับทรัพย์สินนั้น ได้ หรือแม้จะได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว มาตรา 38 นี้ก็ยังเป็นหลักทั่วไปในกรณีที่นอกเหนือ จากที่พระราชบัญญัติได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะอีกด้วย

เรื่องการรับทรัพย์ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 นั้น มิได้ให้รับได้ เนพะทรัพย์ที่นำมายื่นในอำนาจของศาล หรือเจ้าพนักงานเท่านั้น แต่เมื่อหมายถึงทรัพย์ที่ใช้ในการกระทำความผิดหรือมีไว้เป็นความผิดเป็นสาระสำคัญแม้ทรัพย์ที่เจ้าพนักงานคืนให้จำเลยไปแล้ว ศาลก็สั่งรับได้ตามมาตรา 37 (คำพิพากษาฎีกาที่ 377/2506)

คำว่า “ทรัพย์สินนั้น”ได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือ ได้มาโดยการกระทำความผิด มีความหมายเพียงได้

สิ่งซึ่งใช้ในการกระทำความผิด เช่น ไฟฉาย ใช้ทำร้ายร่างกาย ค่าลรับ เพราะได้ใช้ในการกระทำความผิด (คำพิพากษาฎีกาที่ 696/2485)

พระราชบัญญัติช่วยอาชีพและวิชาชีพ พ.ศ. 2484 ประกอบกับกฎหมายกำหนดอาชีพและ วิชาชีพฯ พ.ศ. 2492 นั้น จำเลยซึ่งเป็นบุคคลต่างด้าว ไม่มีสิทธิประกอบอาชีพดัด俣โดยเด็ดขาด และไม่มีทางที่จะได้รับอนุญาต เพาะส่วนเป็นอาชีพของคนไทย ฝ่ายนี้ถือว่าผิดกฎหมายโดยตรง ไม่ใช่ เพราะไม่ได้รับอนุญาต เครื่องใช้ ชนบัตรของกลาง ไม่ใช่ เพราะไม่ได้รับอนุญาต เครื่องใช้ ชนบัตรของกลาง จึงเป็นของที่จำเลยได้ใช้ในการกระทำความผิด และได้มาโดยการกระทำผิด ต้องรับ

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 (ค่าพิพากษาฎีกาที่ 348/2508)

จำเลยถือเป็นสัมมาพูดชูว่าจะยิงผู้เสียหาย ผู้เสียหายหนีจำเลยขึ้นไปอยู่บนบ้าน จ้าเลยตามที่บันไดบ้านผู้เสียหายซึ่งอยู่ติดทางเดิน จะกีนไปบนบ้านก็มีคนเข้ากอดดึงจำเลยไว้ แสดงว่าจำเลยมีเจตนาจะบุกรุกเข้าไปในบ้านผู้เสียหาย แต่จำเลยกระทำไปไม่ตลอด การกระทำของจำเลยจึงเป็นความผิดฐานพยายามบุกรุกโดยมีอาชญากรรมเป็นติดตัว จึงเป็นทรัพย์ที่จำเลยใช้ในการกระทำความผิด ศาลเมื่อ án ใจสั่งรับไว้ (ค่าพิพากษาฎีกาที่ 738/2515)

เมื่อปรากฏในบันทึกหลักฐานการพ้องด้วยว่าจากของโจทก์ว่า เครื่องสล็อตแมชีนของกล่าง เป็นเครื่องมือล่วงการพนันที่ได้สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเล่นการพนันโดยเฉพาะ จะเห็นเป็นกมอย่างอื่นไม่ได้ และจำเลยให้การรับสารภาพยอมรับพึงได้ในบันทึกหลักฐานการพ้องด้วยว่าจากของโจทก์นั้น เครื่องสล็อตแมชีนจึงเป็นของที่ควรรับ (ค่าพิพากษาฎีกาที่ 1877/2515)

บทบัญญัติในเรื่องรับทรัพย์ไม่ว่าจะเป็นกรณีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 หรือ 33 นั้น มุงถึงตัวทรัพย์เป็นสำคัญจะต่างกันก็แตกต่างมาตรา 32 ค่าจ้างรับเสียหักสิบ ส่วนมาตรา 33 ให้อยู่ในดุลพินิจของศาล เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตามมาตรา 33 วรรคท้ายเท่านั้นที่จะสั่งรับไม่ได้

โจทก์พ้องว่า จำเลยร่วมกันมีอาชญาเป็น แล้วสายไฟร่วมกันเป็นทรัพย์ โดยใช้สายไฟฟ้ารัดคอ เจ้าทรัพย์ แม้ศาลจะได้วินิจฉัยว่า จำเลยไม่ได้กระทำผิด แต่มีข้อเท็จจริงปรากฏว่าสายไฟฟ้าของกล่าง เป็นทรัพย์ที่ใช้ในการกระทำผิดก็รับได้ เพราะอยู่ในดุลพินิจของศาลตามมาตรา 33 (ค่าพิพากษาฎีกาที่ 52/2516)

เสื่อแม่โดยสภาพใช้รองนั่ง - นอนก็ได้ แต่เมื่อจำเลยใช้ปูรองเล่นการพนันก็เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการกระทำผิดในวงเล่นการพนัน ถือว่าเป็นทรัพย์ที่ใช้เป็นเครื่องมือประกอบในการกระทำผิด ศาลมีอันเมื่อ án ใจสั่งรับได้ ตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 มาตรา 10 ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 (1) (ค่าพิพากษาฎีกาที่ 1238/2517)

จำเลยให้การรับสารภาพตลอดทั้งโจทก์บรรยายพ้องว่าของกล่างคือได้ เครื่องเล่นไฟฟ้า จักรกลสปริง (บลลลี่ดไฟฟ้า) อันเป็นอุปกรณ์ใช้ในการเล่นพนันสล็อตแมชีน จับได้ขณะเล่นพนัน จึงต้องรับ (ค่าพิพากษาฎีกาที่ 620/2518)

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 336 ทวิ หากได้บัญญัติให้อว่า yan พาหนะดังที่กล่าวในมาตรานี้ เป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำผิดด้วยไม่ เป็นเพียงบทบัญญัติถึงเหตุที่จะทำให้ผู้กระทำต้องถูกระวางโทษ หนักที่แท่นนั้น ส่วนปัญหาว่า yan พาหนะใดเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำผิด ซึ่งต้องรับตามมาตรา

33 (1) หรือไม่ ต้องดูตามพยติกรรมนักการกราฟที่มีดเป็นเรื่อง ๆ ไปว่า ผู้กระทำผิดนั้นใช้ยานพาหนะกระทำผิดหรือไม่

จำเลยวิ่งรถรับจ่ายโดยฉกฉวยเอกสารซึ่งหน้า แค้นพาหนะไว้โดยใช้รถจักรยาน 2 สล้อเป็นพาหนะรถดังกล่าวเป็นพาหนะซึ่งจำเลยใช้ภายในหลังการวิ่งรถทั้งที่ หาใช่ใช้ในการวิ่งรถทั้งที่ไม่ใช่หลักเกณฑ์ที่จะรับตามมาตรฐาน 33 (1) (คำพิพากษาฎีกาที่ 1529/2518)

พวกรของจำเลยเข้าไปชิงเอาทรัพย์ค่าน้ำดื่มน้ำดื่มหอยทะเลสันในร้านขายทอง จำนวนเจ็ดบาท จอดรถจักรยานยนต์ติดเครื่องอยู่หน้าร้าน พอดพงษ์ช่องจ่าสุวัฒนาทรัพย์แล้ว วิ่งออกมากับรถจักรยานยนต์จำเลย แล้วพาหนะไป การที่จำเลยร่วมทำผิดฐานซึ่งทรัพย์รายนี้โดยใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะหลบหนี จำเลยจึงต้องระบุให้ทรัพย์ที่ยกยื่นไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 340 คดีเดร์รถจักรยานยนต์นี้ มิใช่ทรัพย์สินที่จำเลยกับพวกรได้ใช้หรือมิใช้เพื่อใช้ในการกระทำผิดฐานซึ่งทรัพย์รายนี้ คงเป็นเพียงยานพาหนะไปมา และพาจำเลยกับพวกรลงมือโดยสอดคล้องและร่วดเร็วเท่านั้น ไม่ใช่ทรัพย์สินที่รับได้ตามมาตรา 33 (1) (คำพิพากษาฎีกาที่ 2615/2518)

สิ่งซึ่งมิใช่เพื่อใช้ในการกระทำความผิด เช่น กัญแจมีสำหรับไข่ในครัวซึ่งทรัพย์ แม่จะดองไม่ใช้กระทำความผิดก็รับได้ ทรัพย์สินซึ่งมิใช่เพื่อใช้ในการกระทำความผิดนี้ หมายถึง ทรัพย์สินที่โดยสภาพเป็นสิ่งซึ่งใช้เพื่อการกระทำความผิด เช่น ตั๊กกระจาดแวนต้าข้ามาร้อมกับแบ่งปัน เครื่องหมายการค้าปลอมย้อมเป็นความผิด ตามมาตรา 273 และ 276 แม้ซึ่งไม่ได้รีบเครื่องหมายการค้าปลอมนั้นเข้ากับกระจาดแวนต้าตาม แม่กระจาดแวนต้าซึ่งเป็นกระจาดเกลี้ยง ๆ ก็เห็นได้ชัดแล้วว่า การมีสิ่งนั้นไว้เป็นการมิไว้โดยเจตนาจะใช้ในการปลอมเครื่องหมายการค้านั้นเอง จึงรีบได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 306, 307,/2505) เป็นต้น

เงินที่จำเลยเตรียมไว้ให้แก่ผู้รับจ้างม่าคนตาย เป็นเงินที่มิใช่เพื่อใช้ในการกระทำความผิด คาดวิบได้ตามมาตรา 33 (คำพิพากษาฎีกาที่ 699/2520)

จำเลยทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 272, 273 ของกลางคือการเกงที่ติดเครื่องหมายการค้าปลอม 113 ตัว รอติดเครื่องหมายปลอมอีก 404 ตัว แผ่นเครื่องหมายการค้าปลอม เป็นของที่มิใช่เพื่อใช้ในการกระทำความผิด จึงรีบได้ตามมาตรา 33 (1) (คำพิพากษาฎีกาที่ 1124/2520)

สิ่งซึ่งได้นำจากกระทำความผิด เช่น

จำเลยขายสลากกินแบ่งรัฐบาลที่ยังไม่ได้ออกรางวัลให้แก่ผู้มีเชื่อถือแนบ ในราคากลาง 5 บาท 50 สตางค์ เช่นนี้ เงินทั้งจำนวน 5 บาท 50 สตางค์ ย่อมมีส่วนก่อให้เกิดความผิด ไม่ใช่เฉพาะ

เงินส่วนที่เกิน 50 สตางค์ ศาลมีอำนาจริบเงิน 5 บาท 50 สตางค์ ซึ่งเป็นทรัพย์ที่จำเลยได้มาโดยการกระทำความผิด (คำพิพากษาฎีกที่ 2839/2516)

นำไม้ที่ได้รับอนุญาตให้ตัดพันแผลวเคลื่อนที่ออกจากป่า โดยไม่มีใบเบิกทางกำกับ และไม่ได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ตรวจวัดประทับตราเพื่อคำนวนค่าภาคหลวงก่อน อันเป็นการละเว้นไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และข้อกำหนดกระทรวงเกษตรว่าด้วยการทำไม้เท่านั้น ไม่ที่ได้มาจึงไม่ใช่ไม้ที่ได้มาหรือมิไว้เนื่องจากการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ รับไม้ของกลางไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกที่ 557/2514)

จำเลยมีและจำหน่าย酵孢子 เงินที่จำเลยขายได้เป็นทรัพย์สินที่จำเลยได้มา โดยการกระทำความผิด ศาลริบได้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 (2) (คำพิพากษาฎีกที่ 2679/2521)

สถานบริการร่วมมีหนังสือบริการอาจตั้งได้โดยได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 มาตรา 4 จำเลยมิใช่ผู้นำดคุณสมบัติตามมาตรา 6 หรือสถานที่ต้องห้ามตามมาตรา 7 ความผิดอยู่ที่ไม่ได้รับอนุญาต เงินที่จำเลยได้รับและบัตรของกลางไม่ใช่ได้มาจาก การกระทำผิดโดยตรง ไม่รับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 (คำพิพากษาฎีกที่ 817/2522)

ความผิดที่ได้กระทำและสิ่งซึ่งใช้ในการกระทำความผิดนี้ ต้องเป็นความผิดที่กระทำโดยเจตนา และได้ใช้สิ่งนั้น ๆ กระทำความผิดโดยเจตนา มิได้หมายความรวมถึงความผิดที่เกิดจากการกระทำโดยประมาท หรือไม่มีเจตนา เว้นแต่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น (คำพิพากษาฎีกที่ 2073/2492)

การริบทรัพย์สินเป็นโทษ ตามมาตรา 33 นี้ ให้อยู่ในคุลพินิจของศาลที่จะพิจารณาตามข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป เช่น

อาชีวบัณฑุของกลางเป็นปืนที่มีใบอนุญาตแล้ว จึงไม่ใช้วัตถุที่ผิดกฎหมายอันจะต้องริบตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 การที่จำเลยพกพาอาชีวไปในที่ชุมนุมชนไม่ทำให้เป็น ที่มีใบอนุญาตถูกกฎหมายเป็นปืนที่ผิดกฎหมายไปด้วย แต่เป็นวัตถุแห่งการกระทำผิด ต้องอยู่ในคุลพินิจของศาลที่จะสั่งริบหรือไม่ แล้วแต่คดีเป็นเรื่อง ๆ ไป (คำพิพากษาฎีกที่ 989/2508)

พ้องว่าใช้อาชีวบัณฑุและมีคดพยาภานผ่าคนตาย จับได้พร้อมด้วยปืนและมีดขอให้ลงโทษฐานพยาภานผ่าคนตายและริบของกลาง พิจารณาได้ความว่าจำเลยกระทำโดยป้องกันตัวพอสมควรแก่เหตุจึงพิพากษายกฟ้อง ปืนของกลาง แม่ได้ความจากพยานโจทก์ที่เบิกความถึงว่าไม่มีทะเบียน เมื่อ

โจทก์ไม่ได้บรรยายฟ้องว่าปีนมีทะเบียนหรือไม่ จึงไม่เกิดประเด็นไม่ควรรับ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1611/2500)

จำเลยพำนัชของจำเลยที่ได้รับอนุญาตให้มีใบอนุญาตโดยไม่ได้รับอนุญาต ได้พำนิดตัวไปและยังเป็นในหมู่บ้าน เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติอาชีวะปีน ๆ มาตรา 8 ทวิ, มาตรา 72 ทวิ คำสั่งของคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 44 ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2519 ข้อ 7, 8 ประมวลกฎหมายอาญา 371, 376. เป็นเป็นวัตถุแห่งการกระทำผิด ไม่ใช่ทรัพย์ที่ใช้กระทำผิด หรือมิได้เป็นความผิดอยู่ในคุลพินิจที่ศาลจะรับหรือไม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2400/2522)

ส. ไม่รู้จักกับจำเลย มาซื้อสุราที่ร้านจำเลยดีม แล้วแย่งตะไคร่ชิงภริยาจำเลยกำลังตัดผม จำเลยอยู่ จะมาตัดให้เอง และขอเงินจำเลย กับอ้างว่าจำเลยไม่จ่ายเงินที่ ส. ภูกร่างวัลลอกกินรูวน ที่ซื้อจากจำเลย ส. จับแขนภริยาจำเลย ล้วงกระเบ้าเสื้อขอเงินภริยาจำเลย จำเลยยิง ส. ตาย เป็นการกระทำโดยบันดาลโ途สะ ศาลไม่รับเป็นของกลาง (คำพิพากษาฎีกาที่ 1556/2519)

ทรัพย์สินที่ใช้กระทำความผิดเป็นของผู้อื่นซึ่งไม่รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดด้วย

ในเบื้องต้น ผู้ที่ใช้ทรัพย์สินกระทำความผิด จะต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น ศาลจึงสั่งรับทรัพย์สินนั้น แต่ถ้าทรัพย์สินเหล่านั้นเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งไม่รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ศาลมยอมไม่มีอำนาจสั่งรับทรัพย์สินนั้น และถ้าศาลได้สั่งรับทรัพย์สินนั้นไปแล้ว หากปรากฏต่อมาภายหลังโดยคำเสนอของเจ้าของอันแท้จริงว่า เขาเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น และมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ก็ให้ศาลอสั่งให้คืนทรัพย์สินนั้น ถ้าทรัพย์สินนั้นยังคงมีอยู่ในความครอบครองของ เจ้าพนักงาน แต่คำเสนอของเจ้าของแท้จริงนั้นจะต้องกระทำต่อศาลาภายใต้ 1 ปี นับแต่วันคำพิพากษากึ่งที่สุด (มาตรา 36)

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา มาตรา 33

เรือนรัชชีคงนรรัยใช้เป็นพาหนะไปปล้น ไม่ได้ใช้ร่วมในการกระทำความผิดด้วย เมื่อจำเลยจะใช้เป็นเครื่องกระชับที่ปล้นมาก็จริง ก็เป็นพาหนะไปมาในทำนองเดียวกัน จึงเป็นสิ่งไม่ควรรับ (คำพิพากษาฎีกาที่ 231/2500)

เรือน้ำหนักไม่เกิน 250 ตัน ซึ่งใช้กระทำผิดตามพระราชบัญญัติคุลการ พ.ศ. 2469 มาตรา 27 ให้รับตามมาตรา 32

ผู้ห้องข้อว่าเรือเป็นของตนไม่ควรรับตามพระราชบัญญัติคุลการ พ.ศ. 2469 มาตรา 32 เป็นหน้าที่ของผู้ร้องต้องพิสูจน์ให้ได้หลักฐานมั่นคงดังข้าง (คำพิพากษาฎีกาที่ 472-475/2500)

ขอเรียนว่างานไม่ได้เป็นภารกิจของสันติบาลกันต์ ฝ่ายสืบสานประเพณี แต่เป็นพระราชนักุณฑลศิริคุณกุณฑ์นั้นไม่ได้ยกให้กับภารกิจความมั่นคงทางการเมือง ความผิดชอบดูถูกที่ดินไม่ได้เป็นภารกิจของสันติบาลกันต์ ซึ่งรับของที่ทางข้าราชการไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 495/2500)

ไฟปีกของกล่าวว่า “ไม่ได้ต้องมี” ไม่ใช่ต้องห้ามนั้น และเดินที่ใช้เล่น แต่จับได้ที่ตัวจำเลยภายนอกไม่ได้ห้าม เพราะพระราชนักุณฑลศิริคุณกุณฑ์เป็นบัญญัติเป็นสิ่งที่ห้ามบังพารที่จับได้ในวงล้อม (พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2486 มาตรา 10) (คำพิพากษาฎีกาที่ 1320/2501)

ความผิดฐานนำสุราต่างประเทศหรือยาเสพติดเข้ามาให้รับอนุญาตผิดตามมาตรา 17 พระราชบัญญัติสุรา เผื่อห้ามราชบัญญัติสุรา มาตรา 45 ไม่ได้บัญญัติให้รับสุราต่างถ่าน แสดงว่ากฎหมายไม่ประ喜悦คู่จะให้รับสุราของกล่องในกรอบนี้เป็นเครื่องยานั้น (ฉบับตามมาตรา 33 ไม่ได้ เพราะพระราชบัญญัติสุราเป็นกฎหมายพิเศษบัญญัติเรื่องการรับของสุราไว้แล้ว) (คำพิพากษาฎีกาที่ 255/2503)

จำนวนที่ไม่แปรปูรปัจจันวน ๐.๘๓ ลูกบาศก์เมตรได้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต นับว่าเป็นความผิดต่อพระราชบัญญัติปั้นมาตรา 48, ๗๓ ของฯ ไม่ที่จำเลยมิได้ทั้งหมดยอมก่อให้เกิดความผิด จึงต้องบุกริบหัวใจคนนี้ไม่ใช่บุกที่บ้านมา ๐.๒ ลูกบาศก์เมตรเท่านั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 759/2503)

แม้พื้นที่ของโจรก็ไม่ได้เน้นคดีอาชญากรรมใดๆ ก็ตามที่มีพื้นที่ที่จับจ้าเหลือเป็นของที่จำเลยให้แก่การกระทำผิดก็ได้ ถ้าไม่ยอมต้องเข้าใจว่าสิ่งของที่แสดงถึงความต้องห้ามที่บุกรุกของจำเลยอย่างได้อย่างหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นของที่จำเลยใช้ในการกระทำการผิดก็ได้ เมื่อโจกก์ขอวินิจฉัยหัวใจของกล่องหั้งหมุด ศาลมตต้องพิจารณาทั้งหัวใจของกล่องหั้งหมุด ก็จะพ่ออนุญาตได้ว่าจำเลยได้ในกระบวนการกระทำการผิด อันเป็นของควรรับให้รับ จะไม่เป็นกับตัวพิพากษาการที่ไม่พ่ออนุญาตให้ท่านนั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 1285/2503)

จำเลยยังขอกันว่า “ผู้บริษัทขายก็ต้องฟันเจ้าเสีย” มิฉะนั้นศาลให้ยกฟันก็อาจเป็นอันตรายถึงชีวิต จึงแสดงตัวตนเดียว ถ้าันเป็นกรณีของกันและกันสมควรแก้เหตุไม่มีความผิด ส่วนเป็นที่ใช้ยังเป็นบันไดไม่มีทักษิณ ผู้ใดมิไว้เป็นความผิดจึงต้องรับ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 แต่ถ้าในระหว่างที่ผู้บริษัทขายบัญญัติอุบัติ จึงเป็นที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๐๑ ซึ่งมีมาตรา ๙ ผ่อนผันให้นำกฎหมายเป็นไปขอนุญาตได้ ถ้าันจึงจะสังเคราะห์เป็นนั้น เพราะเหตุจ้าเหลือมิไว้ยังไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 111/2504)

ในกรณีที่จำเลยขาดคุณสมบัติและความรู้ตามพระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลป์ พ.ศ. 2479 มาตรา 14, 15 ไม่มีทางที่จะชี้หนะเป็นรับอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลป์ได้ จำเลยยังฝ่าฝืนประยุกต์เพื่อจ้างนายนั้น ได้ซึ่ว่ากระทำผิดเกิดการกระทำ (คือประยุกต์) ของจำเลย ด้วยและเครื่องอุปกรณ์ในการประยุกต์ เป็นทรัพย์สินที่จำเลยใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำการความผิด จึงต้องรับ แต่กรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ประยุกต์ได้แล้ว หากใบอนุญาตขาดอาญา ยังประยุกต์จ้างนายต่อไปอีก ได้ซึ่ว่าความผิดกิด เพราะไม่ได้รับอนุญาตของกลางไม่รับ (คำพิพากษาฎีกาที่ 245/2505)

กระเบื้องที่จำเลยนำเข้ามาในราชอาณาจักร โดยหลักเลี่ยงภาษีอากรและนอกทางอนุมัติ ซึ่งจะต้องถูกปรับตามพระราชบัญญัติคุลาการนั้น หากผู้ร้องได้รับโอนไว้ภายหลัง จำเลยกระทำผิด ผู้ร้องยื่อมไม่ใช้เจ้าของกระเบื้องซึ่งไม่รู้เห็นเป็นใจตัว ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33, 34 เพราะในวันที่จำเลยนำกระเบื้องเข้ามา ผู้ร้องซึ่งไม่มีสิทธิเป็นเจ้าของกระเบื้อง จะนั้นแม้ผู้ร้องรับโอนไว้โดยสุจริตก็ไม่เป็นเหตุให้กระเบื้องพ้นจากการถูกปรับไปได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 169/2506)

การมีไว้ซึ่งเนื้อสุกรเพื่อจำหน่ายทั้งตัวนั้น พระราชบัญญัติควบคุมการทำสัตว์ และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2502 มาตรา 16 บัญญัติห้ามไว้เฉพาะเมื่อไม่ใบอนุญาตให้มากกับ การมีไว้เพื่อจำหน่ายโดยไม่มีใบอนุญาตเช่นนี้ ความผิดจึงอยู่ที่ไม่ใบอนุญาต ส่วนเนื้อสุกรยื่อมกือไม่ได้ฯเป็นทรัพย์ที่มีไว้เป็นความผิด จึงไม่อยู่ในข่ายที่ต้องรับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 (คำพิพากษาฎีกาที่ 475/2506)

โดยสลา กกิโน รวมของกลางเป็นทรัพย์ที่ใช้ในการกระทำผิด แม้ศาลจะพิพากษายกฟ้องปล่อยตัวจำเลยให้พ้นข้อหาตาม เพราะการรับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มุ่งถึงตัวทรัพย์ ไม่ใช่ มุ่งถึงตัวบุคคล (คำพิพากษาฎีกาที่ 751/2507)

ความผิดฐานไม่ปิดบ้ายหรือแสดงราคาก็อกวันท์ ความผิดของจำเลยอยู่ที่การจดเวลาไม่ปิดบ้ายหรือแสดงราคาก็อกวันท์ที่วางขายก็อกวันทนั้น จึงไม่รับ (คำพิพากษาฎีกาที่ 563/2509)

จำเลยรับบังกะโลของกลางไว้โดยรู้ว่าเป็นของที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรไทย โดยหลักเลี่ยงอากรห้ามเข้าข้อจำกัด อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติคุลาการ พ.ศ. 2469 มาตรา 27 ทวีซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุลาการ (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2499 มาตรา 4 แต่โดยที่มาตรา 27 ทวี มีกำหนดโทษเบากว่ามาตรา 27 และเพิ่งบัญญัติขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2499 จึงเป็นที่เห็นได้ว่า ความผิดตามมาตรา 27 ทวีนี้ ไม่เป็นความผิดตามมาตรา 27 จึงได้บัญญัติมาตรา 27 ทวีขึ้น ส่วนการรับของกลางนั้น มาตรา 17 พระราชบัญญัติคุลาการ พ.ศ. 2482 ระบุการรับทรัพย์อันเนื่อง

ด้วยความผิด ตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติคุลการ พ.ศ. 2469 เมื่อจำเลยไม่ผิดตามมาตรา 27 แล้ว จึงรับของกลางตามมาตรา 17 ไม่ได้ แต่ศาลมีอำนาจจับตามมาตรา 33 ได้ เพราะมาตรา 27 ทวิ “ไม่มีข้อแสดงว่าจะมีให้ตอกอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 33 แม้โจทก์จะมีได้อ้างมาตรา 33 มา ก็ตาม แต่มีอำนาจให้รับของกลางมาด้วย ศาลรับได้ตามมาตราที่ถูกต้อง” (คำพิพากษาฎีกาที่ 531/2510)

ผู้ชี้อثرพยสินที่ถูกเจ้าพนักงานยึดไว้ในคดีอาญา เพราะจะเป็นทรัพย์ที่จะพึงรับตามกฎหมาย (ข้างล่างไว้) จะอ้างการโอนนั้นยังเจ้าพนักงานไม่ได้

เมื่อคดีฟังไม่ได้ว่า เจ้าของทรัพย์ไม่รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ศาลมีสั่งคืน ทรัพย์ที่รับนั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 605/2510)

ข้างของกลางเป็นกรรมสิทธิ์ของเจ้าของสองคน ๆ ละกึ่งหนึ่ง เจ้าของคนหนึ่งรู้เห็นเป็นใจ ให้จำเลยนำข้างของกลางไปปลากิ่มแปรรูป โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย ดังนี้ ศาลมีสั่งรับ ของกลางไปเพียงกึ่งหนึ่ง เนื่องจากส่วนของเจ้าของที่รู้เห็นเป็นใจ สำหรับอีกกึ่งหนึ่งให้ตกลงแก่เจ้าของ ที่ไม่รู้เห็นเป็นใจ จะรับทั้งหมดไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1303/2510)

ชื้ออาชญากรรมเป็นมีทะเบียน แต่ไม่ได้จัดการโอนให้ถูกต้อง ย่อมมีผิดในส่วนที่ไม่ได้รับอนุญาตให้มีอาชญากรรมเป็น แต่ปีนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่มีไว้เป็นความผิด จึงรับไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 530/2511)

โจทก์ฟ้องจำเลยตามพระราชบัญญัติการค้าข้าว พ.ศ. 2489 และขอให้ส่งคืนหรือใช้รากข้าวที่จำเลยนำเข้ามาขายไปแล้ว ดังนี้เมื่อจำเลยนำเข้ามาขายไปแล้วก็ไม่มีข้าวที่ศาลมีสั่งรับได้ จึงไม่จำต้องวินิจฉัยว่าจะให้จำเลยคืนหรือใช้รากข้าว ตามคำขอของโจทก์ได้หรือไม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1396/2511)

จำเลยได้รับอนุญาตให้ขายยาประเภท ก. ซึ่งตามกฎหมายจะขายยาอันตรายมีได้ การที่จำเลย ฝ่าฝืนเท่ากับจำเลยขายยาอันตรายโดยไม่ได้รับอนุญาต ยกของกลางจึงไม่ใช่ทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำผิด จะรับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 ไม่ได้ ความผิดของจำเลยอยู่ที่ไม่ได้รับอนุญาต (ต่อมาเมื่อคำพิพากษาฎีกาที่ 998/2512 ถือตาม) (คำพิพากษาฎีกาที่ 389/2512)

พระราชบัญญัติคุลการ (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2499 มาตรา 27 ทวิ เป็นความผิดคนละชนิด กับพระราชบัญญัติคุลการ พ.ศ. 2467 มาตรา 27 ฉะนั้นการรับของกลางตามพระราชบัญญัติคุลการ พ.ศ. 2467 มาตรา 23 จึงต้องรับของกลางตามมาตรา 27 ไม่ใช่ 27 ทวิ ฉะนั้นการรับของกลาง ตามมาตรา 27 ทวิ จึงใช้บกบัญญัติทั่วไป คือ มาตรา 33 ประมวลกฎหมายอาญา การขอของกลางคืน ก็เป็นไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 ภายใน 1 ปี (คำพิพากษาฎีกาที่ 1260/2512)

จำเลยท้าผิดฐานแปรรูปไม้และมีไม้แปรรูปไว้ในความครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต กระเบื้อง และเกวียนที่จำเลยได้ใช้ลากไม้จากป่ามาปะเก็บไว้ที่บ้าน ถือว่าเป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 74 ทวิ จึงเป็นสิ่งที่ต้องรับ (คำพิพากษาฎีกាដี 257/2514)

พ้องกล่าวหาว่ากระทำการผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ และขอให้รับไม้ของกลาง ศาลมีพากษา ยกฟ้องโจทก์โดยฟร่าว่าจำเลยไม่ได้กระทำการผิด จะวินิจฉัยชี้ขาดว่า จำเลยได้กระทำการผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ (คำพิพากษาฎีกាដี 812/2514)

การรับทรัพย์สินแม้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 13 บัญญัติว่าเป็นโทษสถานหนึ่ง แต่ ก็เป็นโทษมุ่งถึงดัวทรัพย์เป็นสำคัญต่างกับโทษสถานอื่น แม้จำเลยซึ่งเป็นผู้กระทำการผิดจะไม่ต้องรับโทษ เพราะมีอายุไม่เกิน 14 ปีก็ตาม ศาลมีอุบัติจะส่งรับทรัพย์สินของกลางได้

ตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 มาตรา 10 ทรัพย์สินการพนันซึ่งจับได้ในวงการ เล่นนั้นเป็นทรัพย์สินที่ต้องรับโดยเด็ดขาด เว้นแต่ทรัพย์ซึ่งมิได้อาอุกพนัน ส่วนทรัพย์สินที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการเล่น ศาลมีอำนาจใช้คุลพินิจที่จะส่งรับหรือไม่ก็ได้ (คำพิพากษาฎีกាដี 246/2516)

รถจักรยานยนต์ที่จำเลยใช้เป็นพาหนะในการวิ่งราวทรัพย์นั้น ไม่เรียกว่าเป็นทรัพย์ที่ใช้ในการกระทำการผิด จึงวินิจฉัยได้ (คำพิพากษาฎีกាដี 3388/2516)

ถ่านไม่มีสภาพเป็นไม้หรือของป่าตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 74 แต่ อาจรับได้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 ในฐานะที่เป็นทรัพย์ที่ได้มาจากการกระทำการผิดฐาน แปรรูปไม้โดยไม่ได้รับอนุญาต (คำพิพากษาฎีกាដี 305/2517)

ข้าวสารที่มีผู้ดูแลเตรียมนำออกนอกราชอาณาจักร โดยฝ่ายนั้นพระราชบัญญัติสำรวจและห้าม กักกันข้าว พ.ศ. 2489 มาตรา 10 แม้ไม่ได้ความว่าจำเลยเป็นผู้นำข้าวออก ศาลมีรับข้าวของกลางได้ (คำพิพากษาฎีกាដี 48/2518)

ยาที่จำเลยได้ขายและมีไว้เพื่อขายโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นทรัพย์สินที่ต้องรับตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 มาตรา 126 ส่วนเครื่องมือและอุปกรณ์การแพทย์ ซึ่งจำเลยใช้ในการรักษาพยาบาลคนไข้ในสถานพยาบาล ซึ่งจำเลยเป็นผู้ดำเนินการโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นทรัพย์สินที่ ศาลมีอำนาจสั่งรับได้ตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2504 มาตรา 37 (คำพิพากษาฎีกាដี 237/2518)

ข้าวเหนียวของกลาง 80 กะสอบ เป็นข้าวที่ไม่แจ้งปริมาณและสถานที่เก็บต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ถือว่าเป็นข้าวที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ต้องรับตามพระราชบัญญัติการค้าข้าว พ.ศ. 2489 มาตรา 21 ทว (คำพิพากษาฎีกាដี 450/2518)

จำเลยรวมคิดชาวแคนกับพากจำเลย จอดรถยนต์ห่างที่เกิดเหตุ 80 เมตร มีศาลาปั้งมองไม้เห็นกัน พากจำเลยวิ่งราวทรัพย์แล้ววิ่งมาชี้นรถหน้าไปตามแผน จำเลยเป็นผู้สนับสนุน รถยนต์ไม่ได้ใช้กระทำผิด ไม่รับ (คำพิพากษาฎีกាដี 1124/2519)

ความผิดของจำเลยเนื่องจากนำถ่านไม้อันเป็นของป้าเคลื่อนที่โดยไม่มีใบเบิกทาง และมีถ่านไม่ดังกล่าวไว้เกินปริมาณที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยมิได้รับอนุญาต เมื่อถ่านไม่ที่จำเลยมีไว้นั้นเกินปริมาณที่รัฐมนตรีกำหนดอันเป็นความผิดตาม พ.ร.บ. ป้าไม้แล้ว ก็ถือได้ว่ามีไว้เนื่องจากการกระทำผิดตามความหมายในมาตรา 84 แห่ง พ.ร.บ. ป้าไม้ พ.ศ. 2484 ซึ่งบัญญัติไว้เป็นพิเศษ จึงต้องรับ (คำพิพากษาฎีกាដี 1292/2519)

รถจักรยานยนต์ที่คนร้ายใช้เป็นพาหนะพากันไปยังที่ปล้นทรัพย์ ไม่ใช่ทรัพย์ที่ใช้กระทำผิด รับไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกាដี 1524/2519)

ส. ไม่รู้จักกับจำเลย มาซื้อสูราที่ร้านจำเลยดื่ม แล้วแย่งตะไกรซึ่งภริยาจำเลยกำลังตัดผม จำเลยอยู่จะมาตัดให้เอง และขอเงินจำเลย กับอ้างว่าจำเลยไม่จ่ายเงินที่ ส. ถูกรางวัลลูกกินรูปที่ซื้อจากจำเลย ส. จับแขนภริยาจำเลยลังกระเปาเสื้อขอเงินภริยาจำเลย จำเลยยัง ส. ตาย เป็นการกระทำโดยบันดาลโกรส ศาลไม่รับปืนของกลาง (คำพิพากษาฎีกាដี 1556/2519)

เข้าสัตว์ป้าซึ่งติดกับรูปหัวสัตว์ทำด้วยไม้เป็นเครื่องประดับ ยังคงมีสภาพเดิมมิได้เปลี่ยน สภาพเป็นวัตถุอย่างอื่น เป็นซากของสัตว์ตามบทนิยาม จำเลยมิได้รับอนุญาต เป็นความผิดตาม พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป้า พ.ศ. 2503 ม. 39 ศาลรับแต่เข้าสัตว์ ส่วนไม่ที่ประดิษฐ์ เป็นหัวสัตว์ไม่มีกฎหมายให้รับ (คำพิพากษาฎีกាដี 1846/2519)

คณะกรรมการป้องกันการค้ากำไรเกินควร ประกาศระบุเนื้อสุกรเป็นสิ่งควบคุม ห้ามจำหน่าย เกินราคาที่กำหนด จึงประกาศห้ามเคลื่อนย้ายสุกรมีชีวิตเข้าหรือออกนอกเขตอำเภอ การนำสุกรเข้ามาฝ่าฝืนประกาศ จึงเป็นความผิดตาม พ.ร.บ. ป้องกันการค้ากำไรเกินควร พ.ศ. 2490 ม. 17 ไม่ใช่ ม. 23, 24 และสุกรไม่ใช่ของที่เกี่ยวกับการค้ากำไรโดยตรงที่จะรับตาม ม. 27 (คำพิพากษาฎีกាដี 2365/2519)

ใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะเพื่อสะดวกแก่การวิ่งราวทรัพย์ พาทรัพย์ไปหรือให้พั้นการ

จับกุม เป็นความผิดตาม พ.อ ม. 336 ทวิ ศาลริบรถจักรยานยนต์ได้ตาม ม. 33 (คำพิพากษาฎีก้าที่ 44/2520)

จำเลยทั้งสามนั่งรถจักรยานยนต์คันเดียวกันตามรถผู้เสียหายมาขึ้นผู้เสียหายและเอกสารจักรยานยนต์ที่ผู้เสียหานั่งมาแน่นไป ศาลลงโทษจำเลยฐานปล้นทรัพย์ตาม ม. 340 ตรี แต่ไม่ริบรถจักรยานยนต์ของจำเลย ซึ่งใช้เป็นพาหนะทำให้ต้องรับโทษหนักขึ้นเท่านั้น (คำพิพากษาฎีก้าที่ 195/2520)

เงินที่จำเลยเตรียมไว้ให้แก่ผู้รับจ้างมาผู้ชายเป็นเงินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำผิด ศาลริบได้ตาม ม. 33 (คำพิพากษาฎีก้าที่ 699/2520)

จับเอโรอีนในห่อ 1,013.75 กรัม ได้ในลังเครื่องมือในเรือหางยาว ซึ่งจำเลยนั่งหับใช้เป็นที่นั่งขับเรือ ถือว่าใช้เรือเป็นยานพาหนะทำผิดเกี่ยวกับเอโรอีน ต้องริบเรือตาม พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2465 ม. 29 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2504 ม. 12 (คำพิพากษาฎีก้าที่ 923/2520)

จำเลยทำผิดตาม พ.อ ม. 272, 273 ของกลางคือการเก็บที่ติดเครื่องหมายการค้าปลอม 113 ตัว ที่รอติดเครื่องหมายการค้าปลอมอีก 404 ตัว แผ่นเครื่องหมายการค้าปลอม เป็นของที่มีไว้เพื่อใช้กระทำผิด จึงริบตาม ม. 33 (1) (คำพิพากษาฎีก้าที่ 1124/2520)

จำเลยมีเครื่องใช้สำหรับลักสุกร บุตตูร์ไตรั้วเพื่อพาสุกรออกไป เข้าไปยืนอยู่ในรั้วห้องคอกสุกร 1 เมตร พร้อมที่จะเอาสุกรไปได้ เป็นพยายามลักทรัพย์แล้ว ม้อน มีด และเชือก ซึ่งมีไว้เพื่อลักสุกร ศาลริบ (คำพิพากษาฎีก้าที่ 1250/2520)

ปืนของกลางไม่มีทะเบียน 3 ระบบ กะรบออก กระสุนปืน 5 นัด ผู้ใดมีไว้เป็นความผิด กับเหล็กแหลมตัดเป็นรูปเรื่อยไป 23 อัน เห็นได้ว่าเพื่อใช้ทำผิด ศาลริบได้โดยไม่มีฝ่ายใดฎีก้า เป็นปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย (คำพิพากษาฎีก้าที่ 570/2521)

จำเลยมีและพาอาวุธปืนไปในหมู่บ้านโดยไม่มีใบอนุญาตมีอาวุธปืนติดตัว ศาลลงโทษตาม พ.ร.บ. อาวุธปืนฯ อันเป็นบทหนักแล้ว ลงโทษตาม พ.อ ม. 371 ไม่ได้ จึงไม่มีบทใน พ.ร.บ. ให้ริบปืน (คำพิพากษาฎีก้าที่ 922/2521)

พกปืนไปในหมู่บ้านและทางสาธารณะโดยไม่ได้รับใบอนุญาตให้มีปืนติดตัวและไม่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วนตามควร เป็นความผิดตาม พ.ร.บ.อาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 ม. 8 ทวิ พ.อ ม. 371 กรรมเดียว ลงโทษบทหนักที่สุดตาม พ.ร.บ.อาวุธปืนฯ ม. 72 ทวิบทเดียว มาตรานี้ไม่บัญญัติให้ริบปืน จึงริบไม่ได้ และนำ ม. 371 ซึ่งไม่ใช่บทลงโทษในคดีนี้มาบังคับไม่ได้ (คำพิพากษาฎีก้าที่ 1200/2521)

จำเลยอยู่บ้านรถกระบะแล่นตามหลังรถ 10 ล้อ ปีนจักรกระบะขึ้นรถ 10 ล้อ พยายามปล้นรถนั้น เป็นการที่จำเลยใช้รถกระบะเป็นyanพาหนะพยายามปล้นทรัพย์ ตาม ป.อ. ม. 340 ตีศาลาธิบดิกระบะด้วย (คำพิพากษาฎีกานี้ 1519/2521)

จำเลยใช้เรือกับพาคนต่างด้าวเข้าเมือง ไม่ผ่านทางและการตรวจของพนักงานเจ้าหน้าที่ ผิด พ.ร.บ. คนเข้าเมือง ฯ เรือและพยายามเป็นทรัพย์ที่ใช้เพื่อให้ได้รับผลในการกระทำผิดโดยตรง ควรรับตาม ม. 33 (1) (คำพิพากษาฎีกานี้ 1598/2521)

ฟ้องยืนยันว่าซองกระสุนเป็นของกลางจำเลยใช้ยิงม่าคน ปืนที่ใช้เป็นปืนพกสั้นแบบออโตเมติก ถ้าไม่มีซองกระสุนก็ใช้ยิงไม่ได้ ศาลาธิบดิกระบะของกลางกับซองกระสุน (คำพิพากษาฎีกานี้ 1780/2521)

รถไถของกลางซึ่งรับได้ตาม ป.อ. ม. 33 หรือต้องรับตาม ม. 35 พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ แต่โจทก์มิได้ขอให้รับ ศาลาธิบดิไม่ได้ เกินคำขอในฟ้อง (คำพิพากษาฎีกานี้ 1950/2521)

รับอนุญาตให้มีเป็นจัดหะเบียน พาปืนนั้นไปในทางสาธารณะโดยไม่มีใบอนุญาต รับเป็นไม่ได้ และจะรับตาม ป.อ. ม. 371 ซึ่งเป็นบทเบาที่ศาลมิได้ใช้ลงโทษก็รับไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกานี้ 2279/2521)

เครื่องรับโทรศัพท์เป็นเครื่องรับภาพคมชัดจากสถานีโทรศัพท์ ผู้ดูโทรศัพท์ท้าพนันการซัก midway ไม่ทำให้เครื่องรับโทรศัพท์ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเล่นการพนันคมชัดตามความหมายแห่ง พ.ร.บ. การพนันโดยแท้จริงไม่ ศาลมิรับเครื่องรับโทรศัพท์ (คำพิพากษาฎีกานี้ 2646/2521)

ชุดหินลูกรังในเขตป่าสงวนแห่งชาติบอรุทุกในรถยนต์ ยังไม่ได้นำออกจากป่า เป็นการทำให้เสื่อมเสียแก่สภาพป่าสงวนแห่งชาติ เป็นความผิดสำคัญตาม พ.ร.บ. ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ม. 14, 31 รถยนต์ใช้บรรทุกของป่าต้องรับตาม ม. 35 (คำพิพากษาฎีกานี้ 15/2522)

สถานบริการร่วมมีหญิงบริการอาจตั้งได้โดยได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ. สถานบริการ พ.ศ. 2509 ม. 4 จำเลยมิใช้ผู้ชายคุณสมบัติตาม ม. 6 หรือสถานที่ต้องห้ามตาม ม. 7 ความผิดอยู่ที่ไม่ได้รับอนุญาต เงินที่จำเลยได้รับและบัตรของกลางไม่ใช้ได้มาจากกรรมการทำผิดโดยตรง ไม่รับตาม ป.อ. ม. 33 (คำพิพากษาฎีกานี้ 817/2522)

ธ. รับจ้างขนแร่ของบริษัทเกินจำนวนในใบอนุญาตให้ขันกว่าร้อยละ 5 บริษัทด้วยการต้องรับผิดในกรณีกระทำการลักจ้างตาม พ.ร.บ. แร่ พ.ศ. 2510 ม. 10 ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2516 ม. 8 ธ. ขนแร่ของตนรวมไปกับแร่ของบริษัท ถือว่าการขนแร่เป็นความผิดที่ผู้รับใบอนุญาตต้องรับผิดเป็นตัวการด้วย และถือเป็นแร่ผิดกฎหมายทั้งหมดตาม ม. 110 ต้องรับตาม ม. 145 ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2516

ม. 39 “ไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษหรือไม่ (คำพิพากษาฎีกที่ 1604/2522)

จำเลยพาปืนของจำเลยที่ได้รับอนุญาตให้มีไปในหมู่บ้านโดยไม่ได้รับอนุญาต ได้พาปืนติดตัวไปและยิงปืนในหมู่บ้าน เป็นความผิดตาม พ.ร.บ. อาชีวปืนฯ ม. 8 ทวิ, 72 ทวิ ป.ร 44 21 ตุลาคม 2519 ข้อ 7, 8 ป.อ ม.371, 376 ปืนเป็นวัตถุแห่งการกระทำผิด ไม่ใช่ทรัพย์ที่ใช้กระทำผิด หรือมีไว้เป็นความผิด อยู่ในดุลพินิจที่ศาลจะรับหรือไม่ (คำพิพากษาฎีกที่ 2400/2522)

คำว่า “ข้าชึ่งเกี่ยวเนื่องกับความผิดให้รับเสีย” ตามมาตรา 21 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติการค้ายานั้น จะต้องเป็นข้าชึ่งเกี่ยวเนื่องกับความผิดโดยตรง จำเลยเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้ประกอบการค้าข้าวโดยชอบแล้ว ความผิดของจำเลยอยู่ที่ละเว้นไม่ทำการงานการค้าข้าว แสดงปริมาณข้าวในครอบครองเท่านั้น ข้าวของกลางไม่เกี่ยวเนื่องกับความผิดของจำเลยแต่อย่างใด จึงไม่ใช่ทรัพย์สินที่จะฟ้องรับ (คำพิพากษาฎีกที่ 2555/2522)

จำเลยที่ 1 ได้ใช้รถโดยช่วยเหลือพวกรักษาดูแลบ้านที่กำลังปลัน รถยนต์ของกลางจึงเป็นทรัพย์ที่จำเลยที่ 1 กับพวกรักษาดูแลบ้านทั้งทรัพย์ ศาลเมื่ออำนวยสั่งรับ (คำพิพากษาฎีกที่ 2663/2522)

ใช้รถยนต์พาผู้เสียหายไปชี้ເຫາทรัพย์โดยเป็นแผนการควบคิดกันไม่เพียงแต่ใช้เป็น yan พาหนะแต่อย่างเดียว ต้องรับรถ ตามมาตรา 33 (1) (คำพิพากษาฎีกที่ 2736/2522)

รถยนต์ของกลางนำเอโรอีนไปส่งให้แก่ผู้ชื้อ ถือได้ว่าเป็น yan พาหนะซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับเอโรอีน อันต้องรับตาม พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2465 ม. 29 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2504 ม. 12 (คำพิพากษาฎีกที่ 2783/2522)

ขนแร์โดยไม่บันทึกในใบอนุญาตทันทีที่แร่ออกจากตันทาง ผิดเพระไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในใบอนุญาตนั้นแร์ ไม่ใช่แร่ที่ได้มำได้ใช้ในการกระทำผิดหรือใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำผิด จึงไม่รับตาม พ.ร.บ. แร่ พ.ศ. 2510 ชี้งแก๊ไขแล้ว ม. 148, 154 (คำพิพากษาฎีกที่ 2941, 2942/2522)

ชี้อแร่ดีบุกฝาฝืน พ.ร.บ. แร่ พ.ศ. 2510 ม. 98 ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2516 ม. 28 มีความผิดตาม ม. 147 มีแร่เกิน 2 กิโลกรัมฝาฝืน ม. 105 ฉบับที่ 2 ม. 31 เป็นความผิดตาม ม. 148 ไม่เข้าข้อยกเว้นตาม ม. 31 (6) แต่ไม่ปรากฏว่าผู้ขายแร่เป็นผู้ทำเหมือง ไม่เป็นความผิดตาม พ.ร.บ. ควบคุมแร่ดีบุก พ.ศ. 2514 ม. 19, 30 ต้องรับแร่ตาม ม. 154 ฉบับที่ 2 ม. 39 (คำพิพากษาฎีกที่ 3273/2522)

5. ผลกระทบคำพิพากษาให้รับทรัพย์สิน

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 35 บัญญัติว่า

“ทรัพย์สินซึ่งศาลพิพากษาให้รับให้ตกเป็นของแผ่นดิน แต่ศาลมจะพิพากษาให้ทำให้ทรัพย์สินนั้นเชื่อมได้ หรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสียก็ได้”

จากบทบัญญัตินี้จะเห็นได้ว่า ทรัพย์สินที่ศาลมสั่งรับนี้ต้องมีตัวทรัพย์อยู่ในขณะพิพากษา ทรัพย์สินนั้นจึงตกเป็นของแผ่นดินได้ ถ้าทรัพย์สินนั้นไม่มีตัวทรัพย์อยู่ จะตกเป็นของแผ่นดินได้ อย่างไร จะนั้นถ้าทรัพย์สินอันจะรับนั้นถูกทำลายหรือสูญหายไปก่อนศาลมพิพากษาแล้ว ศาลมไม่รับ เช่น

อาจูรปีนที่จำเลยมีไว้ในความครอบครองโดยผิดกฎหมาย แต่จำเลยได้ขวางทึ้งลงน้ำก่อนได้ตัวจำเลยมาสอบสวน ศาลมยอมไม่รับตามที่โจทก์ขอ เพราะไม่มีอะไรตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 35 ประมวลกฎหมายอาญาได้ ในกรณีเช่นนี้โจทก์จะบังคับให้จำเลยส่งปืนที่ทึ้งหรือใช้ราปีนดังกล่าวตามมาตรา 37 ก็ไม่ได้ เพราะศาลไม่ได้รับไว้ (ต่อมามีคำพิพากษาที่ 1587/2505 เดินตาม) (คำพิพากษาฎีกาที่ 804/2505)

เมื่อศาลมได้สั่งรับทรัพย์สินของผู้ใดแล้ว กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นย่อมสิ้นไปจากผู้นั้น โดยผลของคำพิพากษาที่สั่งรับนั้น และตกเป็นของแผ่นดินทันทีที่ได้อ่านคำพิพากษาโดยเบ็ดเตล็ดในศาลมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยไม่ต้องรอให้คำพิพากษางานที่สุด จนกว่าคำพิพากษานั้นจะมีผลเปลี่ยนแปลงในภายหลัง

6. วิธีดำเนินการในกรณีไม่ส่งทรัพย์สินที่รับ

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 37 บัญญัติว่า

“ถ้าผู้ที่ศาลมสั่งให้ส่งทรัพย์สินที่รับ ไม่ส่งภายในเวลาที่ศาลมกำหนดให้ศาลมอ่านเจสั่งดังต่อไปนี้

- (1) ให้ยืดทรัพย์สินนั้น
- (2) ให้ชาระราคา หรือสั่งยึดทรัพย์สินอื่น ของผู้นั้นชดใช้ราคางานเดือน
- (3) ในกรณีที่ศาลมเห็นว่า ผู้นั้นจะส่งทรัพย์สินที่สั่งให้ส่งได้แต่ไม่ส่งหรือชาระราคางานทรัพย์สินนั้นได้แต่ไม่ชำระ ให้ศาลมอ่านเจกักษัณผู้นั้นไว้จนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่ง แต่ไม่เกินหนึ่งปี แต่ถ้าภัยหลังปรากฏเด็กาล่อง หรือโอดยกตำแหน่งของผู้นั้นไว้ ผู้นั้นไม่สามารถส่งทรัพย์สินหรือชาระราคากลับได้ ศาลมจะสั่งให้ปล่อยตัวผู้นั้นไปก่อนครบกำหนดก็ได้”

ถ้าผู้ที่ศาลสั่งให้ส่งทรัพย์สินที่ริบไม่ส่งภายในเวลาที่ศาลมีกำหนด ศาลจะมีวิธีบังคับดังต่อไปนี้
คือ

6.1 ให้ยึดทรัพย์สินนั้น การยึดทรัพย์สินนี้ ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะอยู่ที่บุคคลใด หรืออยู่ที่ไหน ศาลย้อมดีได้ทั้งสิ้น

6.2 ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรยึดทรัพย์สินนั้น ศาลย้อมสั่งให้ชำระราคา หรือสั่งยึดทรัพย์สิน อื่นของผู้นั้นชดใช้ราคานั้น เนื่องจากทรัพย์สินของจำเลยในเรื่อง แล้วแม่เจ้านั้นก็จะได้คืนให้กับจำเลยไปหมดแล้ว ก่อนศาลมีพิพากษา และจำเลยได้ข้ายไปหมดแล้วก็ตาม ศาลก็พิพากษาให้รับและตราศาลบังคับดังต่อไป ให้จำเลยชดใช้ราคайдี (คำพิพากษาฎีกาที่ 736/2482)

6.3 นอกจาก 2 วิธีดังกล่าวข้างต้น ศาลอาจจะใช้วิธีที่ 3 นี้ ถ้าศาลเห็นว่า ผู้นั้นจะส่งทรัพย์สินที่สั่งให้ส่งได้แต่ไม่ส่ง หรือชำระราคาทรัพย์สินได้แต่ไม่ยอมชำระ วิธีที่ 3 นี้ ก็คือ ศาลมีคำนัดกักขังผู้นั้นไว้จนกว่าเขาจะชำระบุคคลตามคำสั่ง แต่ต้องไม่เกินหนึ่งปี ซึ่งวิธีนี้ศาลจะใช้ก็เห็นว่าจ้าเป็นและสมควรแก่ผู้นั้นแล้วเท่านั้น และการกักขังที่คงเป็นไปตาม มาตรา 24, 25 และ 26 กำหนดเวลา กักขังที่แนนอนย่อมไม่มีจะกักขังไปจนกว่าจะชำระบุคคลตามคำสั่งให้ส่งทรัพย์สินที่ถูกริบ หรือชำระราคา แต่ถึงอย่างไรก็จะต้องไม่เกิน 1 ปี แต่เมื่อกักขังผู้นั้นแล้วต่อมาภายหลังในระหว่างกักขัง ความประพฤติแก่ค่าลitonเอง หรือโดยคำเสนอของผู้นั้นว่า ผู้นั้นไม่สามารถส่งทรัพย์สินหรือชำระราคาได้ ศาลจะสั่งให้ปล่อยตัวผู้นั้นไปก่อนครบกำหนดก็ได้

ข้อสังเกตุ ถ้าผู้ที่ศาลสั่งให้ส่งทรัพย์สินที่ริบไม่ชำระราคาตามคำสั่งศาล ศาลจะสั่งกักขังแทนราคาทรัพย์สินที่ริบไม่ได้ เพราะการชำระราคาทรัพย์สินไม่ใช่เป็นโภษปรับ

7. การขอคืนทรัพย์สินที่ถูกริบ

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 บัญญัติว่า

“ในกรณีที่ศาลสั่งให้รับทรัพย์สินตามมาตรา 33 หรือมาตรา 34 ไปแล้ว หากปรากฏในภายหลังโดยคำเสนอของเจ้าของแท้จริงว่า ผู้เป็นเจ้าของแท้จริงได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดกีให้ศาลมีคำสั่งให้คืนทรัพย์สินถ้าทรัพย์สินนั้นยังคงมีอยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงานแต่คำเสนอของเจ้าของแท้จริงนั้นจะต้องกระทำต่อศาลมายในหนึ่งปีนับแต่วันคำพิพากษาลงที่สุด”

ตามบทบัญญัติในมาตรา 36 นี้ ใช้เฉพาะกรณีรับทรัพย์สินตามมาตรา 33 หรือมาตรา 34 เท่านั้นเมื่อได้เชื่อแก่การรับทรัพย์สินเด็ดขาดตามมาตรา 32 ซึ่งจะขอคืนไม่ได้

คำว่า “เจ้าของแท้จริง” หมายถึงผู้ใด เพราะทรัพย์สินบางอย่างไม่จำต้องโอนกันทาง

ทະเบียนเพียงแต่ครอบครองเท่านั้น ก็ถือว่าเป็นเจ้าของแล้ว หากต้องมีการโอนทางทะเบียนจะต้องมีการโอนกันเรียบร้อยก่อนมีคำพิพากษาให้รับทรัพย์สิน ถ้าโอนให้แก่กันภายหลังจากมีคำพิพากษาให้รับแล้ว ผู้รับโอนย่อมไม่ได้กรรมสิทธิ์ จึงมิใช่เจ้าของที่แท้จริงที่จะขอคืนทรัพย์สินที่รับนั้นได้ เจ้าของที่แท้จริงนี้ หมายถึงเจ้าของในขณะกระทำการทำความผิด พิจารณาจากคำพิพากษาต่อไปนี้

ตามพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การซื้อขายกระเบื้องต้องสักหลังตัวรูปพรรณ จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ แม้ผู้ซื้อจะได้ชำระราคาไปบางส่วนและเข้าครอบครองกระเบื้อง แต่เมื่อไม่ได้โอนกรรมสิทธิ์กันทางทะเบียนก็ไม่ถือว่าเป็นเจ้าของอันแท้จริงซึ่งจะมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งคืน เมื่อกระบวนการเป็นของกลางที่ถูกศาลมั่งคืบ (คำพิพากษาฎีกาที่ 365/2513)

จำเลยใช้รถynต์ซึ่งจำเลยเช่าซื้อมาบรรทุกไม้ อันเป็นความผิดต่อพระราชบัญญัติป่าไม้ เมื่อศาลมีพิพากษาริบรถynต์แล้ว จึงมีการโอนรถynต์มาเป็นของจำเลย และจำเลยได้โอนให้ผู้ร้องอีกทอดหนึ่ง การโอนให้แก่กันหลังจากศาลมีพิพากษาให้รับแล้ว ผู้รับโอนไม่ได้กรรมสิทธิ์ ผู้ร้องไม่ใช่อยู่ในฐานะเจ้าของที่แท้จริงที่จะขอให้ศาลมั่งคืนรถynต์ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 532/2513)

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 ผู้ที่จะมีสิทธิยื่นคำร้องขอคืน ทรัพย์สินที่ศาลมั่งคืบต้องเป็นเจ้าของอันแท้จริงในทรัพย์สินนั้น ผู้เช่าซื้อ (รถynต์) ตามมาตรา 572 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ใช่เจ้าของอันแท้จริง ไม่มีสิทธิขอให้ศาลมั่งคืนรถynต์ที่ถูกมั่งคืบได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1786/2517)

จำเลยรับสารภาพตลอดข้อหา ศาลงโทษตามพระราชบัญญัติป่าไม้และรับไม้ของกลาง จำเลยมิได้อุทธรณ์ คดีถึงที่สุด ต่อมาจำเลยมายื่นคำร้องขอคืนไม้ของกลาง อ้างว่าไม่ใช่ทรัพย์สินที่มิไว้เป็นความผิด ดังนั้นขอขอคืนไม่ได้ เพราะประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 เป็นเรื่องที่คุณยื่นมาขอคืนไม่ใช่จำเลยมาใช้สิทธิได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2690/2518)

กรรมสิทธิ์ในรถynต์ที่เช่าซื้อตกเป็นของผู้เช่าซื้อ เมื่อชำระเงินเสร็จ ผู้ซื้อรับเงินซึ่งไม่ใช่คุ้สัญญาในการเช่าซื้อเป็นแต่ชำระแทนผู้เช่าซื้อ จึงไม่ใช่เจ้าของรถynต์ที่จะขอคืน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 เจ้าทรัพย์ที่ถูกมั่งคืบเท่านั้นที่จะขอคืนได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1069/2520)

การจดทะเบียนรถynต์มิใช่แบบในการซื้อขายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 456 เมื่อเจ้าของขายรถแล้ว แม้ไม่ได้จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ก็เป็นของผู้ซื้อ เจ้าของเดิมมาร้องขอคืนรถที่ศาลมั่งคืบไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1025/2522)

ผู้เช่าซื้อรถยนต์ไม่ใช่เจ้าของ จีรัอษข้อคืนรถยนต์ที่ศาลมิได้ (คاضิพากษาฎีกាដี 1578/2522) ตามสัญญาระบุว่า ขายรถยนต์ผ่อนชำระราคาก่อน/งวดแรกชำระ 20,000 บาท ที่ค้าง 10,000 บาท ชำระงวดละ 1,000 บาท ในวันที่ 10 ทุกเดือน ถ้าค้างชำระ 3 งวด ผู้ขายจะยึดรถคืน ตั้งนี้เป็นการซื้อขายผ่อนส่งไม่ใช่เช่าซื้อ กรรมสิทธิ์เป็นของผู้ซื้อ ผู้ขายร้องขอคืนที่ศาลมิได้ (คاضิพากษาฎีกាដี 1941/2522)

ศาลสั่งรับรถยนต์แล้ว ผู้ที่ซื้อจะโอนทะเบียนรถนั้นภายหลังโดยสุจริตไม่ได้กรรมสิทธิ์ร้องขอคืนรถยนต์ไม่ได้ (คاضิพากษาฎีกាដี 2041/2522)

ข้อความในบทบัญญัติของกฎหมายว่า ถ้าทรัพย์สินนั้นยังคงอยู่ในครอบครองของเจ้าพนักงาน ถ้อยคำนี้แสดงไว้โดยชัดแจ้งว่า ทรัพย์สินนั้นต้องอยู่ในครอบครองของเจ้าพนักงานย่อมมิใช่กรณีที่จะขอคืนภายใน 1 ปี การพนักระยะเวลา 1 ปีนี้นับแต่วันคاضิพากษาฎีกีสุด

การเป็นเจ้าของแท้จริง มิใช่ว่าจะร้องขอคืนทรัพย์สินได้เสมอไปจะร้องขอคืนทรัพย์สินได้เฉพาะกรณีที่มิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ซึ่งการมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดนี้ ถ้าปรากฏขึ้นมา ก่อนศาลมีคاضิพากษา ศาลก็จะไม่รับทรัพย์สินนั้น แต่ถ้าปรากฏหลังจากที่ศาลมีคاضิพากษา รับทรัพย์สินนั้นไปแล้ว ย้อมขอคืนได้ และเป็นหน้าที่ของผู้ร้องขอคืน เมื่อมีคاضิพากษาแล้วต้องนำสืบว่าตนมิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิด เพราะผู้ร้องเป็นฝ่ายกล่าวอ้างในกรณีเช่นนี้ (คاضิพากษาฎีกាដี 1522/2509)

ตัวอย่างคاضิพากษาฎีกារไม่รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิด เช่น

จำเลยเช่าซื้อรถจักรยานมายังชำระค่าเช่าซื้อไม่ครบ จะเลยนำจักรยานนั้นไปอกรางวัล ลูกากินรวมโดยผู้ให้เช่าซื้อไม่รู้เห็นด้วย ดังนี้ กรรมสิทธิ์ในรถจักรยานยังเป็นของผู้ให้เช่าอยู่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 572 แม้รถจักรยานก็จะถูกรับในกรณีเป็นของเช่านการกระทำผิดพระราชบัญญัติการพนัน ผู้ให้เช่าซื้อก็ย่อมมีสิทธิขอรถจักรยานคืนไปได้ (คاضิพากษาฎีกាដี 1002/2503)

แม้ถึงคاضิพากษาเสร็จเต็ดขาดแล้วว่า ไม่ของกลางเป็นไม่ห่วงห้าม จำเลยมิไว้เป็นความผิด และให้รับไม้ของกลางแล้วก็ตี เจ้าของไม่ยอมใช้สิทธิตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 ขอคืนไม้ของกลาง โดยอ้างว่าไม่ใช่ไม่ห่วงห้าม เพราะขึ้นอยู่ในสวนของตนเองได้ เพราะเท่ากับไม่รู้เห็นในการกระทำความผิด และเจ้าของไม่ไม่มีโอกาสต่อสู้คดีกับโจทก์ คاضิพากษานั้นไม่มีผลผูกพันเจ้าของไม้ (คاضิพากษาฎีกាដี 211/2504)

เรือนต์ที่เอาไปใช้หลบภัยเข้าจานศาลสั่งรับ แม้เจ้าของเรือนต์จะไม่รู้เห็นเป็นใจในการกระทำผิด ก็ต้องมายื่นคำร้องขอคืนภัยในกำหนด ๖๐ วันนับแต่วันยึดตามพระราชบัญญัติคุลากากร มาตรา ๒๔ ซึ่งแก้ไขโดยพระราชบัญญัติคุลากากร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๗ มาตรา ๓ ไม่ใช่ภัยในกำหนด ๑ ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖ (คำพิพากษาฎีกที่ ๘๑๖/๒๕๐๔)

ศาลพิพากษางลงโทษจำเลยฐานมีไม้แปรรูปไม้ได้รับอนุญาต และริบรายน์ของกลางที่ใช้บรรทุกไม้ เมื่อปรากฏว่าเจ้าของรายน์ของกลางมีให้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำผิดของจำเลย ย่อมมีสิทธิขอให้ศาลมั่นใจได้ เพราะพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๐๓ มาตรา ๑๘ บัญญัติให้เพิ่มข้อความเป็นมาตรา ๗๔ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. ๒๔๘๔ ใช้เพียงว่า “จะมีผู้กลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่” เท่านั้น (คำพิพากษาฎีกที่ ๙๔๗/๒๕๐๔)

เมื่อพระราชบัญญัติการประมง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๖ มาตรา ๑๐ จะได้บัญญัติว่า เรือและเครื่องมือทำการประมงที่ใช้ในการกระทำผิดในทรัพยาพืชพันธุ์ให้ศาลมั่นใจทั้งสิ้นก็ตาม เมื่อข้อเท็จจริงพึงได้ว่า เจ้าของที่แท้จริงไม่รู้เห็นเป็นใจในการกระทำผิดแล้ว ก็ต้องคืนเรือและเครื่องมือทำการประมงของกลางให้แก่เจ้าของที่แท้จริงไป แม้ผู้แทนโดยชอบธรรมจะรู้เห็นเป็นใจด้วย แต่เมื่อทรัพย์นั้นเป็นของผู้เยาว์และผู้เยาว์ไม่รู้เห็นเป็นใจด้วย ต้องคืนให้ผู้เยาว์ (คำพิพากษาฎีกที่ ๖๕๑/๒๕๐๗)

จำเลยรับว่าแปรรูปไม้และมีไม้แปรรูปภัยในเขตควบคุมจริง แต่ยังห้ามตัวชักจานจากบุคคลอื่น เจ้าของไม่รู้เห็นด้วย ผู้ร้องยื่นคำร้องว่าห้างเป็นของผู้ร้องขอให้คืน ศาลชั้นต้นพิพากษางลงโทษคืนห้างของกลางให้แก่ผู้ร้อง ศาลอุทธรณ์ยกคำพิพากษาศาลมั่นในส่วนริบของกลาง และให้พิพากษาใหม่ในประเด็นว่าห้างเป็นของใคร เจ้าของรู้เห็นเป็นใจด้วยหรือไม่ จำเลยฎีกให้คืนแก่เจ้าของได้ (คำพิพากษาฎีกที่ ๑๒๘๐/๒๕๐๘)

ผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้ศาลมั่นคืนทรัพย์ที่ศาลมั่นรับ โจทก์ได้รับสำเนาคำร้องแล้ว แม้จะมิได้ยื่นคำร้องคัดค้านก็ยังถือว่าโจทก์ยอมรับว่าทรัพย์เป็นของผู้ร้องและผู้ร้องไม่รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดตั้งที่อ้างในคำร้องหาได้ไม่ และการที่โจทก์ไม่ได้ยื่นบัญชีระบุพยาน ต่อเมื่อสืบพยานผู้ร้องหมดแล้วโจทก์จึงแจ้งลงขอสืบพยานบุคคลบางคน ถ้าศาลมั่นว่ารูปคดีควรรับฟังพยานโจทก์ประกอบการวินิจฉัย ศาลมีอำนาจให้โจทก์สืบพยานได้ตามคำขอ (คำพิพากษาฎีกที่ ๑๒๖๓/๒๕๑๓)

คดีอาญา โจทก์มีคำขอให้ริบของกลาง เจ้าของทรัพย์ของกลางนั้นจะร้องขอคืนต่อศาลมั่นต้น ก่อนที่ศาลจะรับทรัพย์นั้นก็ได้

การที่ศาลสั่งรับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33, 34 แล้วไม่ว่าคดีจะถึงที่สุด แล้วหรือไม่ ถ้าปรากฏคำเสนอของเจ้าของที่แท้จริงว่าไม่รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำการผิด ศาลต้องสั่งคืนทรัพย์แก่เจ้าของอันแท้จริง ถ้าทรัพย์นั้นยังคงมีอยู่ แต่ต้องภายใน 1 ปี นับแต่วันค้ำพิพากษาถึงที่สุด (ค้ำพิพากษาฎีกาที่ 604/2514)

ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยและให้รับของกลางที่จำเลยใช้ในการกระทำการผิด ผู้ร้องคําร้องขอให้ศาลมั่งคืนของกลางแก่ผู้ร้องโดยถ่างเพียงว่าทรัพย์เป็นของผู้ร้อง ไม่ได้ถ่างว่าผู้ร้องไม่รู้เห็นเป็นใจในการกระทำการผิดดังนี้ ไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 ศาลต้องยกคําร้อง ค้ำพิพากษาฎีกาที่ 1686/2516)

การร้องขอให้คืนของกลางที่ถูกริน อ้างแต่เพียงว่าทรัพย์เป็นของผู้ร้องไม่ได้ - อ้างว่าผู้ร้องไม่รู้เห็นเป็นใจด้วยเป็นคำอ้างไม่ชอบ ศาลต้องสั่งยกคําร้อง (ค้ำพิพากษาฎีกาที่ 1810/2517)

ร้านค้าของผู้ร้องเปิดรายกรรมวัย ชาวบ้านมาดูและพนันกัน ผู้ร้องห้ามแล้ว ถือไม่ได้ว่าผู้ร้องรู้เห็นเป็นใจ ศาลพิพากษาลงโทษผู้เล่นพนัน และรับเครื่องรับโทรศัพท์คันแล้ว ศาลมั่งคืนโทรศัพท์ของกลาง (ค้ำพิพากษาฎีกาที่ 744/2518)

รู้เห็นเป็นใจมาต่อรองร่วมกระทำการผิดในที่เกิดเหตุ ผู้ร้องจึงขอเรือของกลางคืน รู้ว่าผู้เช่าใช้เรือจับปลาในแม่น้ำเป็นความผิด แต่ไม่ห้ามหรือห้ามทางเลิกสัญญาเช่า ก็เป็นการรู้เห็นเป็นใจ ขอเรือที่ศาลมั่งคืนไม่ได้ (ค้ำพิพากษาฎีกาที่ 1865/2521)

พ.ร.บ. อุทัยนแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มาตรา 29 และ พ.ร.บ.ส่วนและคุ้มครองลัตวป่า พ.ศ. 2503 มาตรา 47 ให้รับอาญา ฯลฯ ที่ได้ใช้ในการกระทำการผิดเสียทั้งสิ้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าเป็นของผู้กระทำการผิด และมีผู้ถูกลงโทษหรือไม่ แต่ไม่ได้บัญญัติถึงกรณีที่เจ้าของมิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำการผิด จึงตีความว่าบทบัญญัติตั้งกล่าวมุ่งหมายให้รับทรัพย์สินของคนอื่นที่มิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยไม่ได้ จึงขอคืนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 ได้ (ค้ำพิพากษาฎีกาที่ 1981/2521)

ศาลพิพากษารับเรื่องบุกของกลาง ผู้ร้องเป็นผู้ถือประทานบัตรเป็นเจ้าของแร่ ลูกจ้างของผู้ร้องขอขอนเรื่องโดยไม่มีใบอนุญาตชนแร่ ซึ่งผู้จัดการของผู้ร้องใช้ให้ทำ เท่ากับผู้ร้องยอมรับรู้ในกิจการเกี่ยวกับเหมืองแร่ ผู้ร้องอ้างว่ามิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยไม่ได้ ศาลไม่มั่นแร่แก่ผู้ร้อง (ค้ำพิพากษาฎีกาที่ 2561/2521)

ตามบทบัญญัติของกฎหมายเจ้าของแท้จริงจะต้องคืนต่อศาลภายใน 1 ปี นับแต่วันค้ำพิพากษาถึงที่สุด ตามความหมายของกฎหมาย หมายความถึงเฉพาะกรณีเจ้าพนักงานเมืองของกลางไว้ตั้งแต่แรก

แล้วเท่านั้น ถ้าเจ้าพนักงานไปยึดของกลางมาได้ในภายหลัง ที่ศาลพิพากษาให้รับเกิน 1 ปี แล้วยื่นขอร้องขอคืนไม่ได้ และการร้องขอคืนต้องร้องในคดีที่ศาลมีคำพิพากษาให้รับ ถ้าร้องขอคืนในคดีที่พวกร้องจำเลยถูกฟ้องในอีกคดีหนึ่ง แม้จะเป็นเรื่องเดียวกัน และศาลได้พิพากษาริบแล้วในคดีก่อน ทรัพย์สินนั้นจึงมิใช่องค์ของกลางในคดีนี้ ศาลไม่มีอำนาจที่จะสั่งไปถึงคดีก่อนที่ศาลได้พิพากษาริบทรัพย์สิน เสร็จไปแล้ว โดยไม่ไปข้อคืนในคดีนั้นไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 660/2508)

โจทก์ฟ้องจำเลย 3 คน ศาลสั่งให้แยกฟ้องจำเลยที่ 3 แล้วพิพากษาลงโทษ และวินัยของกลาง ในคดีจำเลย 2 คนเดิม โจทก์ฟ้องจำเลยที่ 3 เป็นคดีใหม่ ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยที่ 3 ผู้ร้องขอคืน รถยนต์ของกลางต้องร้องภายใน 1 ปี นับแต่คดีที่ศาลมีคำสั่งของกลาง คือ คดีเดิมถึงที่สุด คดีใหม่ศาลไม่ได้รับของกลาง (คำพิพากษาฎีกาที่ 1063/2521)

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา ตามมาตรา 36

บทบัญญัติเดิมตามที่บัญญัติให้รับทรัพย์ของบุคคลอื่นที่เขามิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำผิด และทรัพย์นั้นไม่ใช่ทรัพย์ที่บุคคลทำหรือมิไว้เป็นความผิดแล้วยื่นมัดกับการลงโทษตามที่บัญญัติไว้ ในประมวลกฎหมายอาญา ในระหว่างใช้ธรรมนูญปกครองราชอาณาจักร ศาลมีความมาแล้วว่า บทบัญญัติ เช่นนี้มัดต่อธรรมนูญหรือประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบบประชาริบไตย นำมาใช้บังคับไม่ได้ เมื่อมีผู้มาขอคืนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 ต้องคืนให้ (อ้างคำพิพากษาฎีกาที่ 225/2506) (คำพิพากษาฎีกาที่ 1602 - 1603/2509)

ศาลพิพากษาให้รับเงินซึ่งจำเลยรับสารภาพตามฟ้องว่าจับได้ในวงเงินจำนวน พ.ศ. 1,000 บาท คดีถึงที่สุด แล้วจำเลยมารักษาคืนอ้างว่ามิได้ใช้เงินจำนวนนี้ มิได้จับได้ในวงเงินจำนวนนี้ ไม่ใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 ร้องขอคืนไม่ได้ การนี้เช่นนี้ศาลมั่นใจว่าจับได้ ไม่ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ทวิ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1865/2519)

จำเลยเรียกสินบน โจทก์ร่วมผู้ถูกเรียกทั้งหมดมีความต้องการเงินให้เงินจำเลยแล้วจับพร้อมด้วยเงินของกลาง เป็นการแสดงทางหลักฐานผูกมัดจำเลยถือเป็นการร่วมมือกระทำการผิด หรือสนับสนุนไม่ได้ ไม่เป็นการรู้เห็นเป็นใจในการกระทำผิด จึงขอคืนเงินของกลางได้โดยไม่ต้องอุทธรณ์คำพิพากษาที่ให้รับของกลาง (คำพิพากษาฎีกาที่ 1674/2520)

ตามพระราชบัญญัติอุทัยนแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 ให้รับบรรดาภูมิ เครื่องมือเครื่องใช้และยานพาหนะ ซึ่งใช้ในการกระทำการผิดเสียทั้งสิ้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าเป็นของผู้กระทำความผิด และถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ แต่มีข้อความ

ระบุถึงกรณีเจ้าของมีได้รู้เห็นเป็นใจด้วย เจ้าของเชื่อคืนได้ตามมาตรา 36 (คำพิพากษาฎีกាដี 2676/2521)

เจ้าของรถยนต์บรรทุกให้เช่าซื้อ ไม่รู้เห็นในการที่ผู้เช่าซื้อนำรถไปทำผิด พ.ร.บ. ป่าไม้ฯ ศาลพิพากษาให้รับแล้ว เจ้าของขอคืนรถได้ (คำพิพากษาฎีกាដี 1264/2522)

ผู้ให้เช่าซื้อรถยนต์ขอคืนรถที่ศาลมั่นวินิจฉัย โดยผู้ให้เช่าซื้อมีได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำการผิดแต่ผู้ให้เช่าซื้อประสงค์เพียงค่าเช่าซื้อที่ค้างอยู่ 8 งวด ส่วนชำระแล้ว 22 งวด ผู้ให้เช่าซื้อยอมให้ผู้เช่าซื้อใช้ชื่อผู้เช่าซื้อบังหน้าขอคืนของกลาง ซึ่งผู้เช่าซื้อรู้เห็นเป็นใจให้รถกระทำการผิด เป็นการใช้สิทธิทางศาลโดยไม่สุจริต ศาลมีคำร้องที่ขอคืนของกลาง (คำพิพากษาฎีกាដี 1528/2522)

คำร้องในการขอคืนทรัพย์สินที่รับ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 นั้น ผู้ร้องต้องอ้างมาในคำร้องด้วยว่า ผู้ร้องเป็นเจ้าของที่แท้จริงและมีได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดที่ผู้ร้องบรรยายมาในคำร้องว่า การเคลื่อนย้ายหรือขับเรือของกลางจากจังหวัดพังงาไปยังจังหวัดภูเก็ตก็ได้ดำเนินการโดยกฎหมายต้องตามกฎหมายทุกประการนั้น ไม่อาจถือ หรือแปลความหมายได้ว่าผู้ร้องมีได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการที่จำเลยกับพวกไปทำผิดกฎหมาย (คำพิพากษาฎีกាដี 2643/2522)

ผู้ร้องมอบเรือให้ลูกจ้างควบคุมเรือทำการประมง ลูกจ้างนำเรือไปทำการประมงในที่ห่วงห้ามฝ่าฝืน พ.ร.บ. การประมง ผู้ร้องอ้างว่าไม่รู้เห็นเป็นใจในการที่ลูกจ้างทำผิด ขอรับเรือคืนมิให้รับไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกាដี 3166, 3167/2522)